

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Hra na hudební nástroj II

(kytara, housle)

Mgr. Libuše Černá, Ph.D.

Zlín 2018

POPIS PŘEDMĚTU

<i>Bakalářský studijní program:</i>	<i>Učitelství pro mateřské školy</i>
<i>Předmět:</i>	<i>Hra na hudební nástroj II (housle/kytara)</i>
<i>Forma studia:</i>	<i>kombinovaná</i>
<i>Rozsah distanční výuky:</i>	<i>5 hodin</i>
<i>Zařazení výuky:</i>	<i>3. ročník, letní semestr</i>
<i>Forma výuky:</i>	<i>cvičení</i>
<i>Ukončení:</i>	<i>zápočet</i>
<i>Vyučující:</i>	<i>Mgr. Libuše Jelénková, Ph.D.</i>

Stručná anotace předmětu:

V rámci předmětu *Hra na hudební nástroj II (kytara, housle)* absolvují studenti na úrovni *začátečník* následující:

- seznámení s vybranými hudebními nástroji - kytara, housle (skladba nástroje),
- aplikace základních technických a rytmických dovedností pro hru na nástroj,
- hra bez not,
- hra z not (orientace v notové osnově, poznávání not a rytmu),
- zdokonalování instrumentálních dovedností pomocí etud a stupnic,
- základy stylizace kytarového (akordického) doprovodu,
- základy přednesu a interpretace skladeb různých žánrů,
- základy hudební improvizace,
- základy souhry v instrumentálním kolektivu,
- náměty k využití hudebního nástroje v konkrétních situacích v MŠ.

Studenti na úrovni *pokročilý* (zejména hráči na housle) absolvují předmět dle individuálního učebního plánu vypracovaného ve spolupráci s vyučujícím.

OBSAH

OBSAH	3
ÚVOD.....	5
VYSVĚTLIVKY K IKONÁM	6
1 KYTARA	7
1.1 STAVBA KYTARY	7
1.1.1 Korpus	8
1.1.2 Krk.....	8
1.1.3 Kobyłka	8
1.1.4 Struny.....	9
1.2 DĚLENÍ KYTAR	9
1.2.1 Dělení kytar podle způsobu tvorby tónu	9
1.2.1.1 Akustická kytara	9
1.2.1.2 Elektroakustická kytara.....	10
1.2.1.3 Elektrická kytara.....	10
1.2.2 Dělení kytar podle materiálu	11
1.2.3 Dělení kytar podle počtu strun	12
1.2.3.1 6strunné	12
1.2.3.2 9strunné	12
1.2.3.3 12strunné	12
1.3 LADĚNÍ KYTARY	13
1.3.1 Ladění kytary podle sluchu.....	14
1.3.2 Ladění pomocí porovnání tónů.....	14
1.3.3 Ladění kytary pomocí elektronické ladičky.....	15
1.4 VÝBĚR STRUN A PRÁCE S NIMI	16
1.4.1 Materiál a tloušťka strun	16
1.4.2 Navázání a výměna strun	17
1.5 PÉČE O KYTARU	18
2 TECHNIKA HRY NA KYTARU	19
2.1 LEVÁ RUKA - DRŽENÍ KYTARY	19
2.1.1 Příklady odlišností v držení kytary	20
2.2 PRAVÁ RUKA - HRA PRSTY	22
2.2.1 Rolly.....	23
2.3 ZAČÍNÁTE HRÁT AKORDY	25
2.3.1 Základní vzory pro cvičení akordů	25
2.4 OBECNÉ ZÁSADY CVIČENÍ NA KYTARU	27
3 HOUSLE	28
3.1 STAVBA HOUSLÍ	28
3.1.1 Trup.....	28
3.1.2 Krk a hmatník.....	29
3.1.3 Kobyłka a struník.....	30
3.1.4 Smyčec.....	30

3.1.5	Struny	31
3.2	VELIKOST HOUSLÍ	31
3.3	LADĚNÍ HOUSLÍ	32
3.4	PÉČE O HOUSLE	33
4	VYBRANÉ KAPITOLY Z METODIKY HOUSLOVÉ HRY	35
4.1	POSTOJ A DRŽENÍ HOUSLÍ	35
4.2	DRŽENÍ A VEDENÍ SMYČCE	37
	ZÁVĚR.....	47
	SEZNAM POUŽITÉ A DOPORUČENÉ LITERATURY.....	48
	SEZNAM OBRÁZKŮ PŘED ULOŽENÍM DO PDF OPRAVIT NÁZEV OBR. 16	51
	SEZNAM PŘÍLOH.....	52

ÚVOD

Cílem těchto studijních opor pro kombinované studium předmětu *Hra na hudební nástroj II (kytara, housle)* je podat studentům ÚŠP - oboru *Učitelství pro mateřské školy* - návod pro osvojení instrumentálních dovedností, konkrétně hru na kytaru a housle. Nabízené učební postupy jsou výběrem ze široké škály metodických materiálů, resp. hudebních škol jak českých, tak zahraničních autorů. Text studijní opory není univerzálním návodem, jak se stát skvělým kytaristou či houslistou, má sloužit jako zdroj základních informací nezbytných k osvojení instrumentálních dovedností (či jejich upevňování) pro vybrané hudební nástroje. Text studijní opory je strukturován podle norem textů určených pro kombinované prezenční a distanční vzdělávání. Samotný text je doplněn příklady, otázkami a úkoly k zamyšlení či kontrolními úkoly a zvýrazněny jsou také pojmy k zapamatování. Vše je přehledně označeno příslušnými ikonkami.

Text studijní opory je v části věnované hře na kytaru koncipován pro výlučného začátečníka s požadavkem naučit se akordické hře, kterou využije pro doprovod jednoduchých písní. Z toho důvodu je nutno chápat studijní materiál jako elementární, soustředěný zejména na hru bez not. Odlišně je koncipován text opory v části věnované hře na housle. Je nutné si uvědomit, že výuka houslisty začátečníka je mnohem náročnější a vyžaduje dlouholetou přípravu, což nelze v rámci vymezené hodinové dotace pro předmět postihnout. Z toho důvodu je doporučena volba hry na housle již pokročilému houslistovi. Studijní materiál tedy nepostihuje metodiku hry pro začátečníka, ale soustředí se pouze na vybranou problematiku (radí v technicky náročnějších aspektech) houslové hry.

Je rovněž důležité, aby student počítal s tím, že si bude pro studium pořizovat množství dalších notových materiálů, které spolu s vyučujícím zvolí a se kterými bude pracovat. Studenti na pokročilé hráčské úrovni absolvují předmět dle individuálního učební plánu vypracovaného ve spolupráci s vyučujícím. S tím souvisí také zjišťování úrovně instrumentálních dovedností pokročilých studentů hned v úvodu studia - vyučující potřebuje individuální učební plán vhodně nastavit, a to na základě prozkoušení studenta.

Osvojování instrumentálních dovedností vyžaduje studentovu svědomitou a soustavnou přípravu - je nezbytné, abyste poctivě a pravidelně cvičili, protože zde (snad naléhavěji než jinde) platí známé: cvičení dělá mistra.

VYSVĚTLIVKY K IKONÁM

Průvodce studiem

Prostřednictvím průvodce studiem k vám promlouvá autor textu - předává podstatné či doplňující informace, upozorňuje na důležité pasáže, nebo nabízí metodické rady ke studiu.

Příklad a cvičení

Příklad objasňuje probírané učivo - propojuje probíranou problematiku s její praktickou aplikací (uvádí praktický příklad).

Zamyslete se

Autor vás vybízí k tomu, abyste se nad probíranou problematikou zamysleli, případně si utříbili svůj vlastní názor na položenou otázku.

Pro zájemce

Ikona pro ty, kteří mají zájem o hlubší studium dané problematiky. Např. to budou rozšiřující informace, odkazy na doplňující literaturu nebo složitější příklady.

Kontrolní otázky a úkoly

Prověřují, do jaké míry jste pochopili text, zapamatovali si podstatné informace a zda je dokážete aplikovat při řešení problému. Odpovědi můžete najít ve více či méně skryté formě přímo v textu.

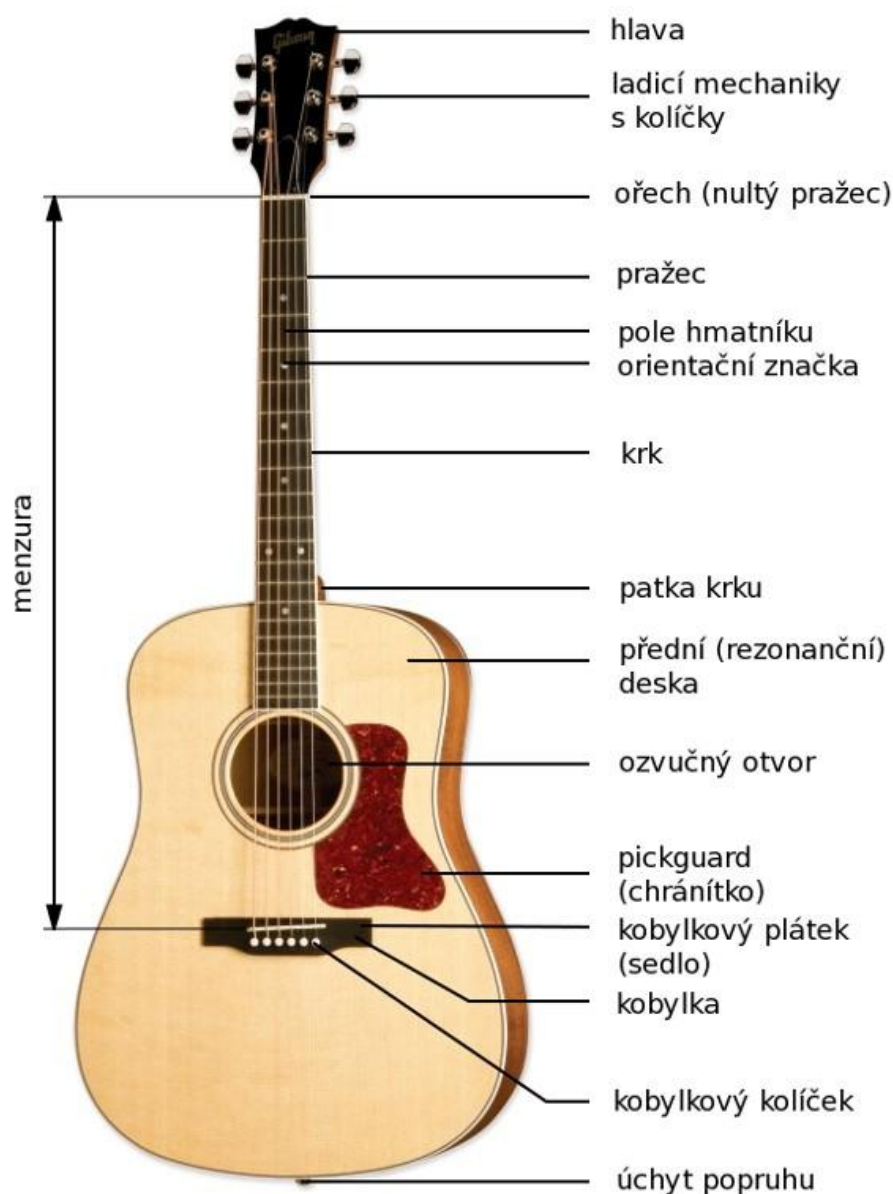
Pojmy k zapamatování

Ikona označuje klíčové pojmy kapitoly, které byste měli být schopni vysvětlit. Poslouží ke kontrole toho, co jste se naučili a efektivně jich lze využít při závěrečném opakování.

1 KYTARA

Kytara je drnkací strunný nástroj s hmatníkem. Tón vzniká rozechvěním struny napjaté mezi dvěma pevnými body - nultým pražcem a kobylkou. Struny jsou rozechvívány drnkáním prsty nebo *plektem* (lidově *trsátko*). Hmatník umožňuje získávat další tóny zkracováním chvějné délky struny přitlačením struny na pražec. Z hlediska akustického patří kytara mezi nástroje s doznívajícím tónem. Kytara je akordický nástroj - umožňuje jednohlasou i vícehlasou hru.

1.1 Stavba kytary

Obrázek 1: Akustická kytara - popis nástroje

1.1.1 Korpus

Korpus = tělo kytary a jeho nejdůležitější částí je *přední deska*. Má podstatný vliv na kvalitu zvuku nástroje. Přejímá *kobylkou* chvění strun a zesiluje jejich zvuk, kterému dává zabarvení, sílu a určuje délku tónu. Ve středu vrchní - rezonanční - desky je ozvučný otvor, jehož velikost, tvar a umístění má důležitý vliv na zvuk nástroje. Zevnitř desky jsou přiklášena ozvučná žebra ze smrkového dřeva, která podporují rezonanční vlastnosti a zvyšují mechanickou pevnost. *Spodní deska* má (zevnitř nástroje) tři, někdy čtyři příčná žebra. *Luby* spojují vrchní a spodní desku. Vyrábějí se ze stejného materiálu jako spodní deska.

1.1.2 Krk

Krk kytary slouží jako základna pro hmatník. Příčný profil krku má podstatný vliv na pohodlnost a techniku hry levé ruky. Na krk kytary je přiklášena *hmatník*, do kterého jsou po celé délce zapuštěny *pražce* zhotovené z drátů kovových slitin. Hmatník se zhotovuje z jednoho kusu velmi tvrdého dřeva - nejčastěji to bývá eben popř. palisandr. *Nultý pražec* - *ořech* - je nejblíže hlavicí nástroje a určuje - spolu s kobylkou - výšku strun nad hmatníkem a jejich rozmístění po šířce hmatníku. Jednotlivé *pražce* jsou pak na hmatníku rozmístěny tak, že každý zkracuje proti předcházejícímu délku struny ke kobylce v daném poměru. Krk kytary je zakončen *hlavicí* vsazenou pod mírným úhlem a tvoří s ní jeden celek. Hlavice slouží k umístění *ladící mechaniky*. Pomocí mechaniky se napínají struny. Struna se uváže přes díрку na navíjecí váleček, na který je navíjena přes šroubový převod ladicím kolíčkem.

1.1.3 Kobylka

Kobylka je velmi důležitou součástí kytary, která slouží k uvázání strun na korpus nástroje (*struník*) a k přenášení chvění strun na vrchní desku. U některých starších kytar je kobylka položena na vrchní desce a drží jen tlakem strun. V drážce kobylkového plátku (*sedlo*) je umístěna vyměnitelná vložka kobylky a vzdálenost mezi ní a nultým pražcem se nazývá *menzura*. Za vložkou kobylky je *struník* s šesti otvory pro uvázání strun.

1.1.4 Struny

Konečný zvuk nástroje je závislý na strunách. **Jména strun** (od nejtenčí) jsou: **E - H - G - D - A - E**. U běžných kytar se používají struny kovové, pro koncertní hru (nástroj) struny nylonové (přičemž spodní E, A a D jsou nylonová vlákna opředená drátkem, který je většinou z postříbřené nebo pozlacené mědi, což umožňuje i ty nejjemnější odstíny hry a jsou zvukovou vyrovnanost.

Pro zájemce

Vrchní deska musí být zhotovena z kvalitního dřeva hustých, pravidelných a rovných let. Nejlepším ozvučným dřevem je rezonanční smrk - lískovec, někdy se používá také cedr. Spodní deska se vyrábí nejčastěji z palisandru (někdy z mahagonu) nebo z javoru. Krk je vystaven velkému tahu strun a musí být proto zhotoven z jednoho kusu tvrdého rovnoletého dřeva - převážně z mahagonu. Ořech je vyroben z velmi tvrdého materiálu, jímž je slonovina. Kobylka je obvykle pevně přiklášena na vrchní desku kytary a vyrábí se z jednoho kusu tvrdého dřeva - eben, palisandr nebo mahagon. Vyměnitelná vložka kobylky se zhotovuje ze slonoviny.

1.2 Dělení kytar

1.2.1 Dělení kytar podle způsobu tvorby tónu

1.2.1.1 Akustická kytara

U akustické, neboli klasické kytary se kmitání strun přenáší do těla nástroje a pomocí rezonanční desky je zesílen. Tyto kytary hrají velmi dobře akusticky (= bez připojení na elektrický aparát). V případě potřeby mohou být zesíleny mikrofonem. Akustickou kytaru vidíte na Obr. 1.

Průvodce studiem

Tyto kytary se používají na běžné hraní (doprovod ke zpěvu, k táborákům) a pro koncerty kde je na jevišti převážná většina akustických nástrojů (folk, jazz, klasická hudba...). Na rockovém pódiu už by mohl být problém se zesílením na potřebnou úroveň.

Pro zájemnce

Druhy akustických kytar: španělská („španělka“), westernová, jumbo [džambo], jazzová kytara “Gibsonka” [gibsonka], havajská kytara a “dobro”.

1.2.1.2 Elektroakustická kytara

Tyto kytary hrají většinou slaběji, než akustické kytary, mívají užší luby a mohou mít celkově menší tělo. Elektroakustická kytara hlavně obsahuje kvalitní snímání zvuku z těla nástroje. Proto zvukově zní stále akusticky = zvuk si zachová barvu klasické kytary. Díky snímači lze barvu zvuku upravovat - měnit nastavení snímání (lze upravit tzv. rejstříky, např. hlubší či výraznější zvuk - „škály“ vidíte na Obr. 2).

Obrázek 2: Snímač na elektroakustické kytarě

Průvodce studiem

Tyto „poloakustické“ kytary jsou vhodné pro studiové nahrávání i na koncerty, méně už pak na běžné venkovní hraní např. u táboráku - protože bez zesílení (snímač, zesilovač) nejsou dostatečně hlasité.

1.2.1.3 Elektrická kytara

Elektrická kytara hraje pouze ve spojení se zesilovačem. Elektromagnetický snímač ovšem nesnímá vibrace desky (zvuk z těla) ale chvění strun, takže kytara nepotřebuje korpus. To se odráží na konstrukci - tělo se vyrábí z masivní desky

dřeva, plastických hmot či jiných materiálů, případně může i chybět úplně. Postupně se vyvinuly další typické znaky. Ladicí kolíky se někdy umísťují v jedné řadě. Dalším vybavením může být páka, zvaná *vibráto* (hovorově vibrapáka), která umožňuje pohybovat při hře kobylkou a měnit tak výšky znějících tónů.

Obrázek 3: Elektrická kytara

Pro zájemce

Výrobci akustických kytar jsou např. firmy Martin, Ibanez, Ovation, Yamaha aj. Typickými představiteli elektrických kytar jsou firmy Gibson a Fender.

1.2.2 Dělení kytar podle materiálu

Kytary můžeme také dělit podle toho, z jakého materiálu jsou vyrobeny na překližkové, polomasivní a masivní. Pokud je materiálem překližka, jde většinou o levnější typy zejména akustických kytar. Překližka se zvukově nevyrovná masivu, nástroj léty ztrácí zvuk (hluchne), ale má i své klady - není tak náchylná na změny teploty a vydrží hrubší zacházení. Tyto kytary se hodí na běžné hraní, k táborákům a na vandry. Polomasivní akustické kytary nabízí kompromis mezi překližkou a masivem. Toto označení není přesné - jedná se o kvalitnější podýhované překližky. Akustické a elektrické kytary z masivu se už staly na našem trhu cenově dostupnější. Masivní ozvučná deska akustické kytary je nejčastěji ze 2 či více kusů dřeva, bočně naklíženého k sobě a zbroušeného na tloušťku cca 2mm. Hlavní výhodou kvalitního masivu je, že se postupem času tzv. vyhrává - získává na ještě lepší zvukové kvalitě. Nevýhodou masivu je jeho náchylnost na

nepříznivé prostředí. Zvláště u akustických kytar může dojít při nešetrném zacházení lehce k fatálnímu poškození ozvučnice, nebo prasknutí např. v příliš suchém prostředí v paneláku, či při náhlé vyšší změně teploty. Proto je třeba se o kvalitnější nástroje patřičně starat.

1.2.3 Dělení kytar podle počtu strun

1.2.3.1 6strunné

Nejrozšířenějšími kytarami jsou kytary šestistrunné. Struny jsou v tónovém rozsahu od malého **e** do **e2** a jsou laděny podle intervalů následovně (v závorkách jsou uvedeny intervaly mezi tóny): **e2** (4) **h1** (3) **g1** (4) **d1** (4) a (4) **e**.

1.2.3.2 9strunné

Tyto kytary obsahují základní sadu strun, stejně jako 6strunné kytary, ale 3 nejtenčí (tedy **e** **h** **g**) jsou zdvojené a blízko u sebe, přičemž každá tato přidaná struna je vždy laděna o 1 oktávu výše, než struna původní. Co se týká způsobu hry, hraje se stejně, jako na 6strunnou, ovšem rozdíl ve zvuku zde je -výsledný zvuk je vlivem přidaných strun mnohem bohatší, zejména ve vyšších polohách.

1.2.3.3 12strunné

Tyto kytary mají zdvojené všechny základní struny, přičemž každá zdvojená struna je laděna o 1 oktávu výše. Strun, které k sobě patří jsou vždy blízko u sobe tak, aby se daly zahrát současně. Opět - technika hry je zcela stejná jako u 6strunné kytary, ovšem rozezní se dvojnásobný počet strun, takže zvuk ještě více naroste. Zvuk „12strunky“ je bohatý, slyšíme jakoby současně 2 kytary.

Obrázek 4: Části 12strunné kytary

Pro zájemce

K zapamatování jmen strun může pomoci známá říkanka, kde počáteční písmeno každého slova dává název jedné struny na kytáře:

Emil Hodil Granát Do Atomové Elektrárny.

Pojmy k zapamatování

- akustická kytara
- korpus
- krk
- hmatník
- nultý pražec
- kobylka
- struník
- menzura
- pražce
- jména struny
- ladění strun
- ladící mechaniky
- elektroakustická kytara
- zvukový snímač
- 12strunná kytara

1.3 Ladění kytary

Ladit kytaru je možné více způsoby: podle sluchu, pomocí elektronické ladičky, pomocí flažoletů, intervalů, souzvuku akordů aj. Každý používá co mu vyhovuje, ale pravdou zůstává, že zejména pro přesnost je elektronická ladička neocenitelným pomocníkem.

1.3.1 Ladění kytary podle sluchu

Zřejmě nejpoužívanější je ladění podle souzvuku tónů na kytáře. Nepotřebujete žádné pomůcky a vystačíte si pouze se svým sluchem. Nevýhodou je však fakt, že v hlučném prostředí je solidní naladění obtížné, ne-li nemožné. Princip ladění podle sluchu tkví v tom, že porovnáváte naladění vždy dvou sousedních strun. Důležité je přitom mít bezpečně zažité znění intervalů mezi jednotlivými strunami.

Kontrolní otázky a úkoly

- zopakujte si intervaly mezi jednotlivými strunami
- zahrajte postupně všechny struny (směrem od nejtenčí) a pro kontrolu zahrajte tyto tóny na klavír, pozorně poslouchajte a opakujte často, až do chvíle, kdy poznáte správné znění (ladění) bez opory.

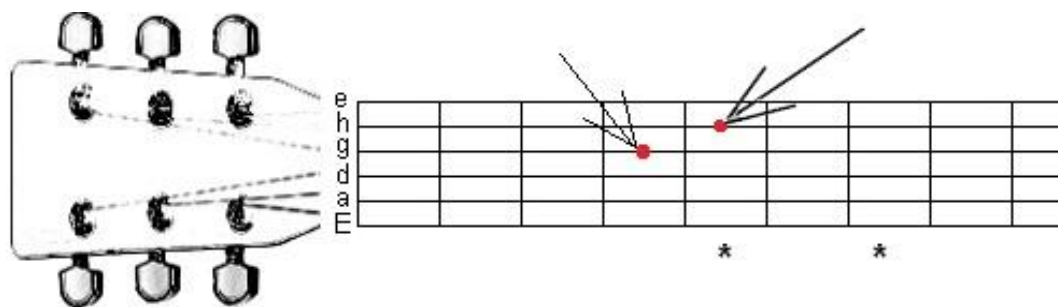
1.3.2 Ladění pomocí porovnání tónů

Ladí se postupně od nejtenčí struny a obě struny by měly vždy znít stejně. Pokud tomu tak není, vždy se jedna ze strun doladuje podle návodu níže. Pokud ladíte kytaru poprvé, bude to pro vás patrně obtížnější a naladění možná nebude přesné, ale věřte tomu, že časem to půjde samo.

Příklad a cvičení

1. Stiskněte strunu "h" v 5. poli (viz Obr. 5) a brnkejte střídavě po sobě obě struny. Pokud tóny nejsou stejné, ladte strunu "h" do doby než zní stejně vysoko, jako prázdná struna "e".

Obrázek 5: Příklad ladění pomocí porovnání tónů

2. stiskněte strunu "g" ve 4. poli a lad'te ji do doby než zní stejně vysoko, jako prázdná struna "h",
3. stiskněte strunu "d" v 5. poli a lad'te ji do doby než zní stejně vysoko, jako prázdná struna "g",
4. stiskněte strunu "a" v 5. poli a lad'te ji do doby než zní stejně vysoko, jako prázdná struna "d",
5. stiskněte strunu "E" v 5. poli a lad'te ji do doby než zní stejně vysoko, jako prázdná struna "a".

Zamyslete se

Proč při tomto způsobu ladění musíte stisknout pět krát strunu v 5. poli a jednou v poli čtvrtém?

1.3.3 Ladění kytary pomocí elektronické ladičky

Pomocí elektroniky lze naladit spolehlivě i v hlučnějším prostředí. Ne vždy jsou ideální podmínky ladit podle sluchu. Jelikož druhů el. ladiček existuje hodně (příklady na Obr. 6), nebudeme na tomto místě popisovat jejich různé způsoby použití, k tomu jistě dobře poslouží návod u té které ladičky. Z elektronických ladiček jsou vhodnější led diodové proti mechanickým s ručičkou. Zpočátku pracují v porovnání stejně kvalitně, ale po nějaké době se často u mechanických ručičkových objevují problémy s rychlým kmitáním měřidla, takže odečíst ladění je problém.

Průvodce studiem

Většina ladiček snímá zvuk vestavěným mikrofónem. Pokud jste ale v hlučném prostředí, může mít ladička problém zvuk z kytary snímat. V tom případě se dobře ladí kytara pomocí externího *piezo* mini snímače, který jako kolík přichytnete na hlavu kytary a připojíte do ladičky můžete ladit (viz Obr. 5 - ohraničeno v rámečku). To oceníte např. na zpívané, nebo v hlučném prostředí. Pak bude ladička „chytat tóny“ zcela bez problémů. Výhodné je taky stáhnout si ladičku z internetu jako aplikaci do mobil. telefonu.

Obrázek 6: Různé druhy el. ladiček

1.4 Výběr strun a práce s nimi

Vlastnosti strun významně ovlivňují zvuk kytary. Např. síla strun výrazně ovlivňuje kvalitu každého zahraného tónu. Síla strun se udává podle síly nejtenčí struny v sadě (struna "e"), přičemž označení (číslo tloušťky) vždy najdete na obalu. Obecně platí, čím slabší struny (sady strun), tím je tón ostřejší, méně hlasitý a s delším dozvukem, ovšem obtížněji se vytváří výraz a dynamika jednotlivého tónu. Naopak čím silnější struny, tím je tón dynamičtější, hlasitější, celkově kultivovanější, s kratším dozvukem, barevnější a konkrétnější. Z toho vyplývá, že slabší sady se hodí více k rytmickým doprovodům, silnější struny se více hodí více k sólové hře.

1.4.1 Materiál a tloušťka strun

Je třeba vyzkoušet různé sady strun (např. v obchodě s kytarami) jak budou vyhovovat vám i nástroji - zejména u akustických kytar. Struny mají svoji charakteristiku či výdrž. Některé hrají po natažení velice silně či ostře, po krátké době se ale zvuk usadí. Jiné struny po natažení nejsou tak ostré a ihned mají poslouchatelný zvuk.

Hlavním aspektem při výběru strun je druh kytary. Pokud jde o klasickou kytaru („španělku“), nedoporučují se silnější struny než 11. Ideální je pohybovat se do tloušťky 10 u kovových strun, nebo používat struny nylonové. Při použití silnějších strun existuje nebezpečí deformace ozvučné desky či odtržení kobylinky.

V případě ostatních akustických kytar je volba svobodnější, v rozmezí tloušťky od 09 do 13. Tyto nástroje mají odpovídajícím způsobem vyztuženou vrchní desku, aby se nebortila. Navíc mají i jiný typ kobyčky, která takové zatížení snese. Pokud hrajete na akustickou kytaru a chodíte s nástrojem např. po zpívaných nebo k táboráku, asi oceníte silnější sady síly 12, nebo 13.

1.4.2 Navázání a výměna strun

Slabé navázání struny, tzn. např. jen 2 nebo 3 otáčky způsobuje zejména u slabších strun časté rozladění. U basových strun 2-3 otáčky postačí, ale u slabého "e" a "h" se doporučuje minimálně 6 otáček a lepší je dvojité provlečení na začátku. Konce strun se mohou nechat celé (z důvodů rezervy - kdyby struna praskla u kobyčky, pouze se na ní naváže koncový váleček, struna se posune z rezervy, znovu naváže a není třeba jí měnit za novou), ale je lepší je zkrátit a trochu zatočit (ohnout), abyste si strunu nezapíchli do prstu (viz Obr.7). Struny je vhodné měnit jednu po druhé, aby krk nemusel tolik pracovat.

Obrázek 7: Zakončení struny po navázání

Průvodce studiem

Při prvním navazování strun si nechte určitě poradit, např. prostě někoho zkušeného, aby vám to předvedl a poskytl instrukci.

Pojmy k zapamatování

- ladění kytary
- porovnávání strun
- elektronická ladička
- piezo snímač
- materiál a tloušťka strun

1.5 Péče o kytaru

Co kytáře škodí

- příliš suchý vzduch - při uskladnění na skříni, u topení, vůbec paneláky. Částečně pomáhají nástrojové zvlhčovače, které se vkládají např. do rezonančního otvoru kytary,
- vyšší teplota - na slunci, u topení, v autě v létě, příliš blízko u táboráku - hrozí odlepení kobylky, povolení spojů nebo poškození laku,
- přílišná vlhkost a voda - např. vlhké sklepy, dřevo nasaje vlhkost, stává se pružnější a může se hnout krk, či ozvučnice,
- mráz, nebo rychlé střídání teplot - pokud s nástrojem vyběhnete bez obalu z tepla do mrazu, patrně popraská lak,
- nárazy a "štosy" - pozor jak a kam kytaru opíráte při odložení, zvláště neopírat o hranu stolu apod.

Na co si tedy dávat pozor

- neodkládat nástroj na zem, nebo opírat o nábytek, či zeď - při pádu dochází často k závažným poškozením - mějte stojánek, nebo odkládejte nástroj do pouzdra,
- mějte pevné pouzdro, zvláště máte-li kvalitní nástroj, nakonec se to vždy vyplatí,
- mějte s sebou vždy náhradní sadu strun,
- pozor na přezky u pásků, kovové knoflíky košil, prstýnky apod. - při hře může dojít k poškození laku, nebo dřeva,
- pozor, při čištění nástroje - viz níže.

Čištění kytary

Pokud budete nástroj čistit - pozor na rozpouštědla, chemikálie a brusné pasty - můžete poškodit lak. Pro běžnou údržbu postačí suchý, nebo lehce navlhčený hadřík. Na struny použijte suchý hadřík a případně poříďte některý z čističů strun a aplikujte nejlépe po každém hraní.

2 TECHNIKA HRY NA KYTARU

2.1 Levá ruka - držení kytary

Přidržení kytary je třeba si ihned z počátku uvědomit, že samo držení levé ruky velmi významně ovlivní úroveň a výraz vaší hry. Při nesprávném držení buď vůbec, nebo jen obtížně zahrajete některé náročnější hmaty v rámci akordického doprovodu a tím pádem je podvědomě budete používat méně, případně vůbec.

- **Poloha levé ruky při hře** - konce prstů směřují kolmo na hmatník, palec tvoří oporu ve středu (nebo jen lehce nad středem) zadní části krku.

Obrázek 8: Levá ruky - držení kytary

- **Prsty se přikládají jako kladívka** - kolmo na struny, aby při stisku jedné struny netlumily i struny sousední. Samozřejmě to neplatí pro případ, kdy chcete některé struny tlumit záměrně (např. vybrané akordy ve vyšší poloze).
- **Palec** - se opírá o zadní část krku zhruba v polovině jeho šíře, proti prostředníčku levé ruky.

Příklad a cvičení

Uchopte kytaru podle instrukcí výše. Nebojte se struny patřičně stisknout. Už víte, že zpočátku pocítíte bolest bříšek prstů a uvidíte na nich vytlačené struny, ale poctivým cvičením (kdy mohou bříška malinko ztvrdnout) toto zmizí a bude se vám hrát pohodlně. Neustále opakujte postup: správný úchop kytary - uvolnění ruky (pustíte kytaru a ruky protřepete).

2.1.1 Příklady odlišností v držení kytary

Zde palec přesahuje na hmatník. Kytaristé si takto ulehčují hraní doprovodu, ale v této poloze je možné jen omezeně používat malíček, který je fyziologicky blokován v pohybu. Přestože vám toto držení možná bude zpočátku připadat přirozenější a jednodušší, rozhodně se nedoporučuje - vyhněte se mu.

Obrázek 9: Odlišné držení kytary 1

Obrázek 10: Odlišné držení kytary 2

Toto je příklad tzv. "houslového držení". Zde je hlavní problém s rozložením opěry při hraní. Protože palec není proti prstům, dochází zde k páce mezi prsty a palcem. Výsledkem je obtížnější hra a , dřívější únava ruky (hlavně při sólech) a ruka může začít občas bolet - což je špatné znamení.

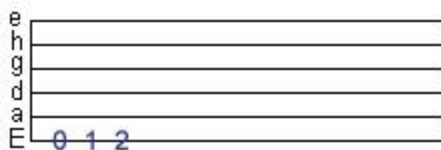
Příklad a cvičení

Níže jsou cvičení 1 - 9. Obrázky představují tzv. *tabulaturu*, kde čísla značí pražce (pole na hmatníku) a nula znamená brnknout prázdnou strunu.

Následující cvičení nejdříve zkoušejte na jedné struně (cv. č. 1-3), jak je vyznačeno v tabulatuře, poté přejděte o strunu níže, až postupně vystřídáte všechny struny (cv. č. 4-9).

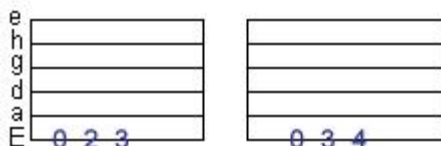

č.1

Toto cvičení zkoušejte ve velmi pomalém tempu. Základem jsou 3 noty a hrají se 4x za sebou v sérii, 1 a 2 prstem levé ruky.

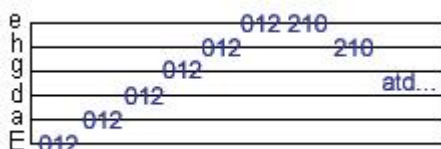
č.2 a č.3

Tato cvičení jsou stejná jako cvičení č.1, ale hrají se 2. a 3. prstem, pak 3. a 4. prstem levé ruky.

Dále předchozí cvičení upraveno pro více strun.

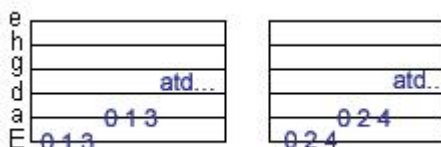
č.4

Nejdříve postupujte od nejsilnější struny k nejslabší a pak zpět. Cvičení si upravte stejně i pro 2., 3. a 3., 4. prst (v návaznosti na cv. 2 a 3).

Předchozí cvičení můžeme dále upravit i pro zbývající kombinace prstů.

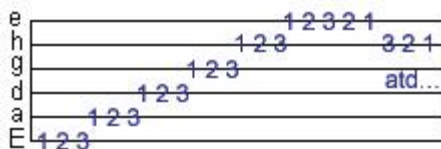
č.5

Opět je systém stejný jako u cv. 4. Cílem je postupně procvičit stejným způsobem všechny prsty.

Následující cvičení je pro prsty levé ruky bez hraní prázdných strun. Toto cvičení je zapsáno pro prsty 1-2-3.

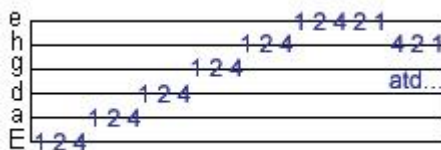
č.6

Opět je systém stejný jako u cvičení č.4 a 5. Cílem je postupně procvičit stejným způsobem všechny prsty.

V následujícím cvičení zapojíte místo 3. prstu 4. prst.

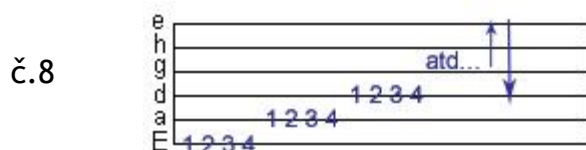
č.7

Zde je kombinace pro prsty 1-2-4, ale později si je upravte na 1-3-4.

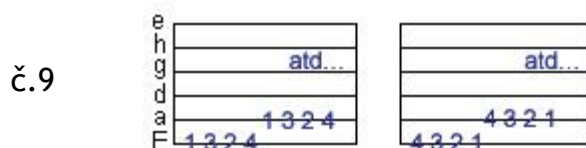

Cvičení bez hraní prázdných strun.

Cvičení pro prsty 1-2-3-4 levé ruky.
Důležité je správné držení levé ruky.

I předchozí cvičení si můžete upravit - např. hrajete pouze na vybraných dvou-třech sousedních strunách.

Pokuste se sestavit si další vlastní kombinace a varianty cvičení.

2.2 Pravá ruka - hra prsty

Hra prsty je nejrozšířenější způsob ovládání nástroje. K zvládnutí techniky hry je potřeba mnoho úsilí, času a značné dávky cílevědomosti. Největší nebezpečí pro kytaristu začátečníka (navíc samouka) tkví v tom, že se naučí a zažije chyby v technice, držení nástroje, či polohy rukou. Tyto se v pozdější době velmi špatně odnaučují a v mnoha případech se zlovyků už nezbaví. Pak zcela jistě narazí na limity svých možností a bude mít problém některé věci zahrát.

Průvodce studiem

Čistota a kvalita tónu je prvořadá a nejdůležitější záležitost, kterou byste se měli zabývat od samého začátku. Celá hra se skládá z jednotlivých tónů a pokud tyto základní jednotlivé tóny nezahrajete čistě a přesně, nebude vaše hra k užitku. A ubezpečuji vás - nejde to nijak zamaskovat. Také doporučuji cvičit běhy a stupnice na čistý zvuk.

Příklad a cvičení

Zásady pro polohu pravé ruky: 1. prsty musí hrát kolmo na struny! 2. žádný z kloubů od vašeho lokte směrem k prstům až do posledního článku prstů by neměl být narovnaný!

Kontrolní otázky a úkoly

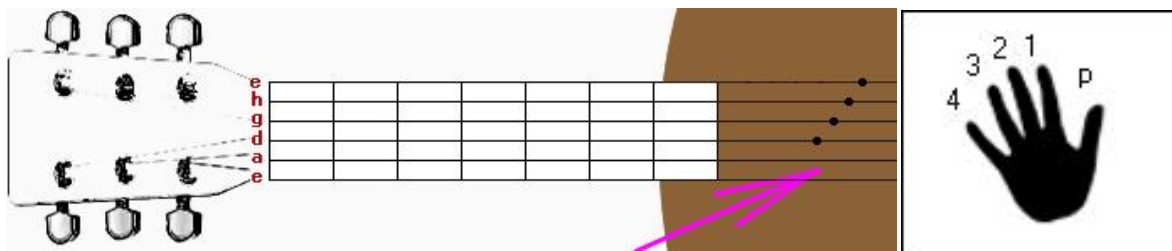
Natáhněte pravou paži rovně před sebe a od zápěstí ruku uvolněte. Zápěstí, prsty a konečky prstů klesnou níže a vnitřek dlaně se vytváří podobně, jako když uchopíte tenisový míček. Takto ruku přeneste na kytaru - to je základ přirozeného správného držení.

2.2.1 Rolly

Roll = pravidelně se opakující (pravidelně hraná) řada tónů. Rolly je možné použít k doprovodu písní, většinou pomalého až středního tempa. Zpočátku se využívají k doprovodu jednotlivé roly, nebo jejich jednodušší kombinace. Později se hráč řídí pouze citem - mění doprovod i akcent podle zpěvu a potřeby, aniž by musel myslet na to, co hraje. V příloze (PŘÍLOHA P I) jsou uvedeny příklady použití rollů v několika písních.

Základní rozdělení rollů: **4/4** (čtyřčtvrt'ové) a **3/4** (tříčtvrt'ové-valčíkové).

Na následujícím obrázku vidíte označení prstů pravé ruky (shodně platí pro ruku levou!) a jejich rozložení na jednotlivé struny - srovnejte s rollem č. 1. níže.

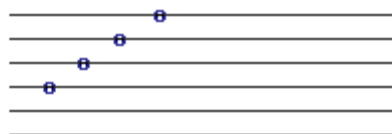

Obrázek 11: Označení prstů pravé ruky

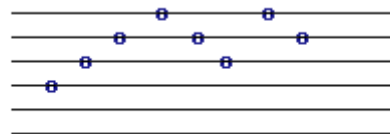

Příklad a cvičení

Následující roly cvičte samostatně. Vyberte minimálně 4 roly (alespoň jeden aby byl valčíkový = 3/4) a ty řádně procvičte v pomalém tempu - s přestávkami zahrát každý alespoň 500x! Můžete si všimnout, že standardně má každý z prstů svojí strunu a palec může střídát a obsluhovat zbytek basové struny (d, a, e). Následuje znázornění rollů.

Roll č.1

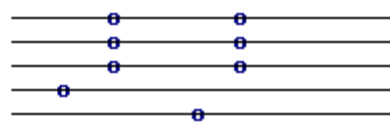
Prst: p 1 2 3

Roll č.2.

Prst: p 1 2 3 2 1 3 2

Roll č.3.

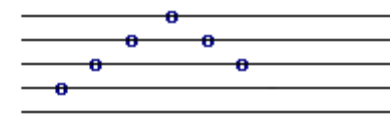
Prst: p 1 2 1 3 1 2 1

Roll č.4. vhodný pro rychlé písně,
palec střídá basové struny

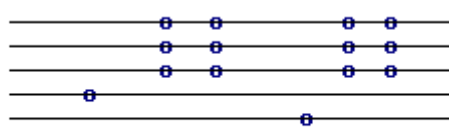
Prst: p (1,2,3) p (1,2,3)

Roll č. 5.

Prst: p 1 2 3 2 1 p 1 p

Roll č.6 valčíkový rytmus (3/4)

Prst: p 1 2 3 2 1

Roll č.7. opět valčíkový rytmus

Prst: p p

Zde je jednoduchá ukázka hry střídavého basu palcem - valčíkový rytmus. Pokud jsou čísla pod sebou, hrají se všechny tóny současně.

Pojmy k zapamatování

- držení kytary levou rukou
- odlišnosti v držení kytary
- držení kytary pravou rukou
- rolly
- čtyřčtvrtový rytmus (4/4)
- tříčtvrtový - valčíkový rytmus (3/4)

2.3 Začínáte hrát akordy

Aneb, několik doporučení pro začátek.

- **Poříd'te na kytaru nylonové struny.** Pokud zvolíte kovové, tak slabší, např. tloušťku 09.
- **Prostudujte správnou techniku držení levé ruky** - vyhněte se tím zlozvykům, které se jen těžko později odstraňují. Špatnou technikou držení se vám akordy budou držet obtížně, budete více namáhat šlachy i klouby a některé hmaty vůbec nezahrajete.
- **Akordy zpočátku nezní?** Je to způsobeno tím, že struny nestisknete těsně za pražcem, ale uprostřed pole, nebo že si prsty ještě nezvykly na rovnoměrné přitlačení k hmatníku. Neustále procvičujte. Bolest či otlaky bříšek prstů cvikem zmizí. Bohužel, zpočátku cítíte bolest, ale ta zmizí „ohráním“ (ztvrdnutím) bříšek prstů.
- **Nejdůležitější je zpočátku místo slepého učení všech akordů, cvičit nejčastější kombinace akordů.** Je třeba si uvědomit, že pomocí různých kombinací několika základních hmatů (např. C - Ami - Dmi - F - G), zahrajete desítky písní které znáte.

2.3.1 Základní vzory pro cvičení akordů

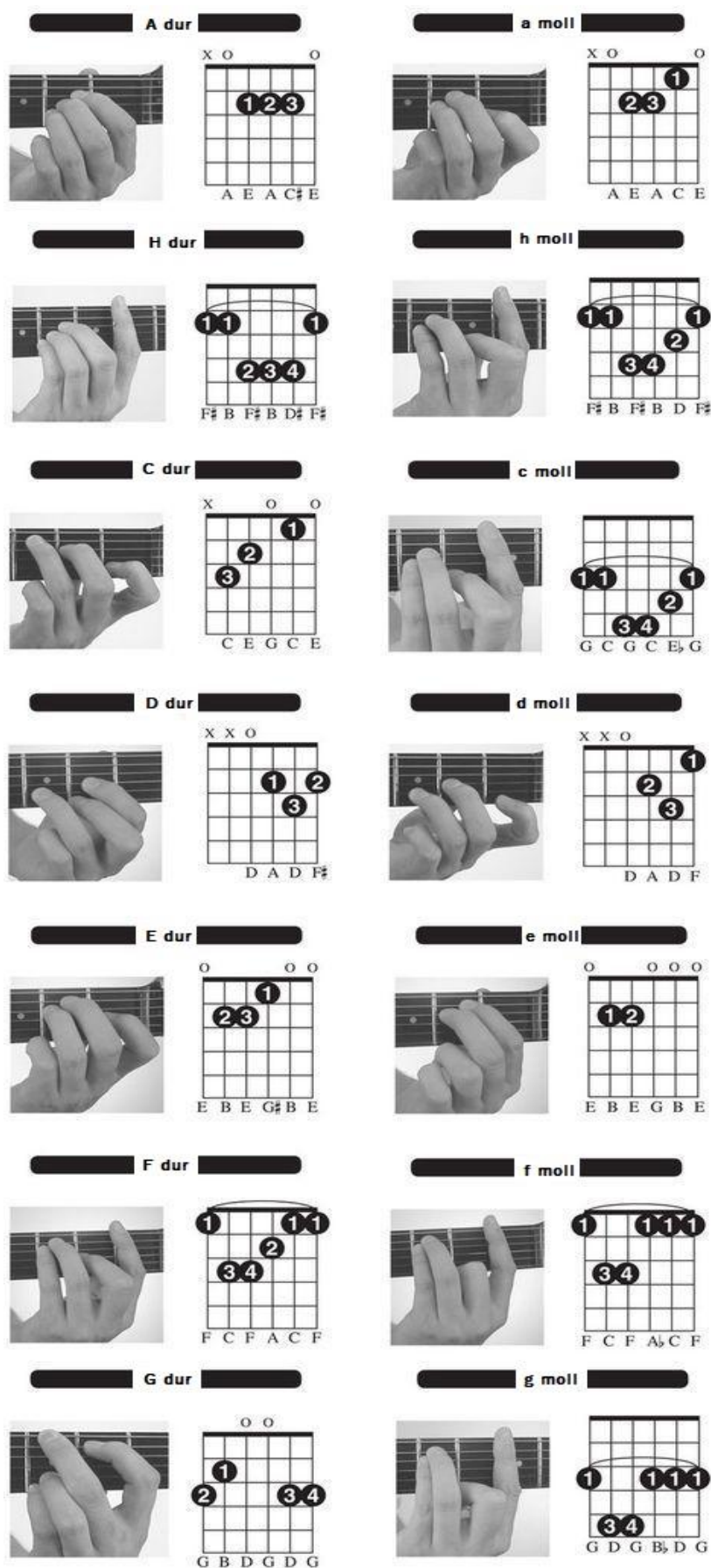
Akordem je souzvuk alespoň 3 různých tónů - souzvuk c1-e1-c2 tedy není akordem, protože obsahuje pouze dva různé tóny. Předpokladem běžné orientace v akordech (teoretickém základu) je alespoň základní znalost intervalů a stupnic.

Průvodce studiem

Na následující straně vidíte názorné obrázky hmatů základních (nejčastějších) akordů. Další kytarové akordy a jejich prstoklady naleznete v příloze (PŘÍLOHA P II).

Akordy cvičte za sebou tak, jak jsou vypsány níže v „Příklad a cvičení“, později je můžete proházet, ale zachovejte vždy první akord ze vzoru. Pravou rukou vždy na každý akord jednou přejed'te po strunách nad ozvučným otvorem palcem směrem od nejsilnější k nejtenčí struně.

Obrázek 12: Základní akordy a jejich prstoklad

Příklad a cvičení

Jednotlivé vzory za sebou opakujte pravidelně dokola:

C - Ami - Dmi - G

C - F - G

D - G - A

D - G - D - A - E - A

G - C - D

G - Emi - Ami - D

Výše jsou uvedeny základní a nejpoužívanější durové tóniny:

C, D, G, ale tyto kombinace využijete i v paralelních mollových tóninách: Ami, Hmi, Emi, které vychází ze stejných akordů.

2.4 Obecné zásady cvičení na kytaru

Průvodce studiem

Na závěr doporučuji dodržovat několik základních zásad pro cvičení na kytaru:

Metronom - na cvičení si pořídte metronom. Ne každý má rytmus v těle.

Rychlost - cvičte v pomalém tempu! Hbitost se časem dostaví.

Správná technika - věnujte pozornost čistotě tónu a správné technice. Jedině při pomalém cvičení na toto budete mít čas.

Zlozvyky - vyvarujte se zlozvyků hned zpočátku. Později by šly napravovat velice obtížně. Neustále kontrolujte správnou techniku držení kytary, správnost prstokladů v levé ruce a správnou techniku hraní pravou rukou. Pokud máte možnost, nechte se kontrolovat zkušenějším kytaristou.

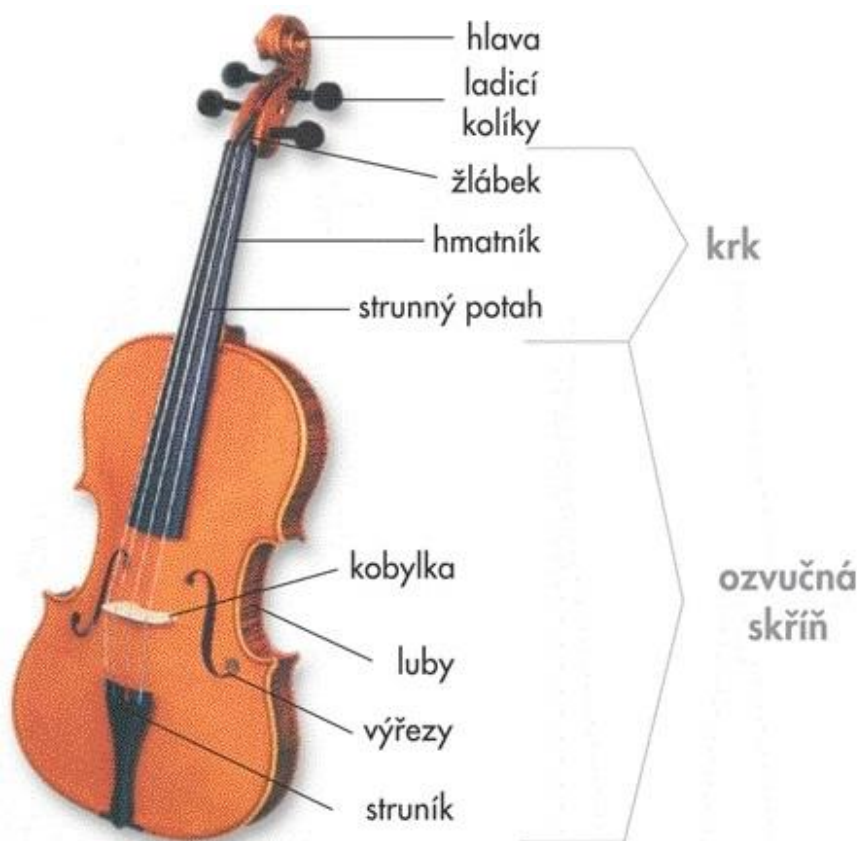
Bolest - pokud vás ruka začne bolet, je to špatné znamení - chyba v technice, nebo příliš velká zátěž. Toto neplatí pro bříška prstů levé ruky u kytaristy začátečníka. Při mačkání strun to zpočátku bolí, než bříška prstů trochu ztvrdnou - počáteční bolest je nevyhnutelná.

Pravidelnost - cvičte často a pravidelně, výsledky se dostaví.

3 HOUSLE

Housle jsou strunný smyčcový nástroj a jsou nejmenší ze skupiny smyčcových nástrojů, mezi které se řadí ještě viola a violoncello a kontrabas. Housle mají v evropské klasické hudbě hlubokou tradici.

3.1 Stavba houslí

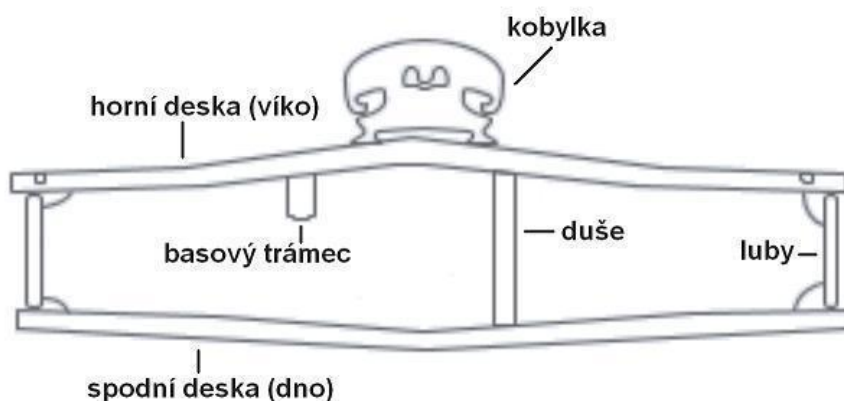

Obrázek 13: Housle - popis nástroje

Hlavní část houslí tvoří *ozvučná skříň*, na kterou je připevněn *krk* zakončený *šnekem* a nesoucí černý *hmatník*. *Struny* jsou ve spodní části houslí upevněny pomocí *struníku*, jsou vedeny přes *kobylku* a upevněny v *količniku*, kde jsou namotány na *kolíčky*. Nad kolíčky vévodí nástroji *hlava* ve tvaru šneka.

3.1.1 Trup

Ozvučnou skříň neboli ozvučnici tvoří dvě mírně prohnuté desky, u krajů spojené *luby*. V horní desce jsou dva výřezy ve tvaru písmene f, tzv. *efa*, které umožňují lepší výstup zvuku z nástroje a ovlivňují tvar ohybu víka.

Obrázek 14: Průřez houslemi

Ze spodní strany víka, pod nejsilnější strunou G, je většinou připevněna dřevěná lišta - *basový trámec*, která pomáhá přenášet nízké frekvence zvuku na svrchní desku. *Duše* naopak přenáší vysoké frekvence ze svrchní desky na spodní. Je vložena mezi obě desky v místě pod nejtenčí strunou E. I nepatrná odchylka v jejím umístění má za následek výraznou změnu barvy a intenzity tónu houslí. Duše také brání prohnutí obou desek do vnitřku houslí. Na levé straně víka je připevněn *podbradek* pro větší komfort při hraní. Rovněž se používá ramenní opěrka - nejen pro komfort při hraní, ale i pro správné držení nástroje - tzv. *pavouk*, což je opěrka, která se nasazuje na spodní část houslí tak, aby netlačily na klíční kost (bez pavouka by mohlo dojít ke křečovitému sevření houslí nepřírodným zdvižením levého ramene). Obojí vidíte na Obr. 15.

Obrázek 15: Houslový podbradek (vlevo) a ramenní opěrka

3.1.2 Krk a hmatník

Krk je připevněn na ozvučné skříní a na jeho svrchní části je připojen hmatník. Na konci krku se nachází kličník zakončený šnekem, jehož estetická krása je znakem kvalitní výroby.

3.1.3 Kobylka a struník

Kobylka plní u houslí několik důležitých funkcí:

- Drží struny v určité vzdálenosti od hmatníku.
- Její zaoblený tvar dovoluje, aby se smyčec dotýkal strun odděleně.
- Přenáší vibrace strun na trup houslí.
- Slouží jako akustický filtr - omezuje některé frekvence strun, které by zhoršovaly tónové vlastnosti houslí.

Obrázek 16: Houslová kobylka

Průvodce studiem

Pozor! I malá odchylka v umístění kobylky má za následek výraznou změnu charakteru tónu houslí (podobně jako v případě duše).

Struník - na struník jsou připevněny konce strun. Ze spodní části struníku vede tzv. poutko, které je připevněno k tzv. žaludu. Tím je zabezpečeno, že se struník nedotýká horní desky houslí. Na struníku jsou zpravidla *dolad'ovače*, které slouží k nuančnímu ladění. Vidíte také na Obr.15.

3.1.4 Smyčec

Hlavní součástí smyčce jsou dřevěný *prut* a *žíně* napnuté mezi *špičkou* smyčce a *žabkou*. Žíně lze povolovat a napínat pomocí šroubu u žabky a čas od času se musí namazat *kalafunou* pro lepší tření se strunou. Výběr kalafuny a její množství nanesené na smyčec se řídí podle použitých strun a podle stylu hry. Kalafun existuje celá řada, opět doporučení: při výběru se poraďte s odborníkem.

Obrázek 17: Houslový smyčec

3.1.5 Struny

Čtyři houslové struny jsou upevněny *količky* ke *količníku*. Jsou vedeny přes *malý pražec* (začátek hmatníku) nad hmatníkem přes kobytku a jsou upevněny ve struníku. **Jména** (a výšky) houslových **strun**: **g**, **d¹**, **a¹**, **e²** a vidíte, že mezi strunami je vzdálenost kvinty (= 5 tónů), jsou tzv. laděny v čistých kvintách.

Průvodce studiem

Podobně jako pro kytaru, existuje pro housle velké množství různých druhů strun. Jejich výběr velmi záleží na charakteru nástroje, který vlastníte. Doporučuji se při výběru (či výměně) strun poradit s odborníkem (houslařem, či poučeným prodávčem v hudebnin).

3.2 Velikost houslí

Standardní housle pro dospělého hráče jsou **housle čtyřčtvrťové**, neboli **celé** (jejich délka je asi 36 až 38 cm). Pro výuku dětí se používají housle menší: *půlové*, *čtvrťové*, *tříčtvrťové*, *osminové* nebo *šestnáctinové*. Pro výběr vhodné délky houslí platí jednoduché pravidlo: když má dítě housle pod bradou, natáhne - propne levou ruku a její dlaní musí dosáhnout na konec šneku tak, aby si vidělo na špičky prstů (schová šneka do dlaně). U dospělého hráče toto není u celých houslí žádný problém.

Obrázek 18: Porovnání houslí velikosti 1/16 a 4/4

Pro zájemce

Horní deska houslí se nejčastěji vyrábí ze smrkového dřeva s hustými letokruhy, spodní deska a luby bývají javorové. Okraje desek houslí jsou lemovány ozdobným vykládáním (tzv. *výložkami*), které

vedle funkce estetické částečně chrání dřevěné desky před naštipnutím. U levnějších nástrojů jsou výložky jen naznačené barvou. Krk se nejčastěji vyrábí, stejně jako spodní deska a luby, z javoru. Hmatník je z ebenového dřeva, u levnějších nástrojů z javoru obarveného na černo. Kobylka se vyrábí z javorového dřeva a struník je vyráběn ze dřeva, kosti, kovu nebo plastu. U nejlevnějších typů smyčců se koňské žíně nahrazují syntetickými vlákny, které však mají horší užité vlastnosti. Dřevěný prut smyčce je zpravidla vyroben z brazilového dřeva, opět kvalitnější variantou je fernambuk. Na mistrovské smyčce se při výrobě a ozdobném vykládání žabky používají ušlechtilé a vzácné materiály, jako jsou perlet, stříbro, zlato, slonovina, želvovina apod. Houslové struny se dříve vyráběly z ovčích střev. Dnes tyto struny používají interpreti, kteří chtějí docílit autentického zvuku, jaký měly housle v dřívějších dobách. Později se přidalo kovové ovinutí, což dovolilo silnější záběry smyčcem a tím silnější zvuk. Moderní struny se skládají z jádra tvořeného syntetickým nebo kovovým vláknem a z kovového vinutí (hliník, ocel, stříbro, chrom, titan apod.). Dnešní nejlevnější struny se nerozladí ani při prudkých výkyvech teplot a dlouhém hraní (což byla hlavní nevýhoda strun střeových). Kalafuna je destilační zbytek z pryskyřice borovic.

3.3 Ladění houslí

Housle se dají ladit dvěma způsoby:

1. **pohyby kolíčků** - což vyžaduje jistou zručnost a hlavně praxi - tj. maximální přesnost při otáčení kolíčků, které jsou v kolíčníku velmi pevně zaraženy,
2. **doladovači na struníku** - ty umožňují přesné a hlavně pohodlnější ladění.

Průvodce studiem

Je nutné si uvědomit, že ladění houslí, požaduje hráčův vytříbený hudební sluch! Hra na housle obecně má velké nároky na hudební sluch. Zkušený houslista ladí nástroj pouze kolíčky, popř. mají na struníku doladovač pouze na struně e, která je nejtenčí, nejvíce napnutá a tím také nejnáchylnější k prasknutí, načež se kolíčkem nejhůře ladí.

Příklad a cvičení

Jako první ladíte strunu a (ladění/výška tzv. *komorního* a¹ je určena v rozmezí 440 až 442 Hz). Jakmile má správnou výšku, ostatní struny se ladí podle sluchu v čistých kvintách: zahrajete současně struny „a + d“, pak „d + g“ a nakonec „a + e“. Musíte být přesní! Pokud ještě nemáte „zažité“ či „naposlouchané“ správné souzvuky kvint, použijete stejně, jako pro kytaru el. ladičku (viz kapitola 1.3.3).

3.4 Péče o housle

Jako všechny hudební nástroje, také housle vyžadují pečlivé zacházení. Na rozdíl od většiny hudebních nástrojů se může na housle hrát i několik staletí, aniž by se zhoršila jejich tónová kvalita!

1. Nejdůležitější je **pravidelné stírání zbytků kalafuny** mezi hmatníkem a kobylkou, protože po delší době kalafuna reaguje s lakem a snižuje jeho kvalitu. Kalafunu je dobré také často odstraňovat ze strun, což zlepší zvukové charakteristiky houslí. Líh je velmi dobré rozpouštědlo kalafuny, ale nesmí přijít do kontaktu s lakem!
2. Při ladění nebo výměně strun se postupem času může vychýlit nebo posunout **kobylka**, zpravidla dochází k jejímu postupnému vychylování ke hmatníku (směrem dopředu), následně se kobylka začne prohýbat a tím se velmi zkracuje její životnost a zhoršuje zvuk houslí. Doporučuje se **pravidelně kontrolovat**, zda zadní rovina kobylky svírá pravý úhel s vrchní deskou houslí (vlivem opracování kobylky do zužujícího se tvaru to při pohledu z boku potom vypadá, že je kobylka mírně zakloněná).

3. Na **místa dotyku strun s kobylkou** ještě před natažením strun naneste vrstvu grafitu (stačí použít obyčejnou měkkou tužku). Struny potom déle vydrží (lépe kloužou a nedochází tak k většímu mechanickému opotřebování), případné rovnání kobylky je pak snazší.
4. Pokud se často uvolňují kolíčky, pomáhá jejich namazání bílou křídou nebo lépe speciální tyčinkou k **mazání kolíčků**.
5. Při častém hraní se doporučuje **měnit struny**. Struny se opotřebyjí v závislosti na intenzitě hraní. Staré a opotřebované struny mají velmi negativní vliv na kvalitu zvuku. Vedle toho dochází k rozladění strun. Zda struny ladí (a nejsou už opotřebované) snadno ověříte hraním kvint (samozřejmě prsty - ne prázdnými strunami). Jsou-li struny moc opotřebované, čistá kvinta se hledá velice obtížně.
6. Praskne-li při hře **žíně**, **netrhejte** ji, ale odstříhněte - vždy tak, aby konce stále zůstaly upevněny ve smyčci. Vytrháváním dochází k nadměrnému uvolňování žíní, což je důvod pro návštěvu houslaře a nový potah smyčce.
7. U žíní dochází k mechanickému opotřebení - povrch žíní se zahradí, což je rovněž důvod pro **nové potažení**. Žíně se opotřebí opět v závislosti na intenzitě hraní. Opotřebení poznáte tak, že položíte smyčec před nakalafunování na struny, přičemž housle držíte mírně skloněny. Pokud smyčec sám sklouzává dolů po strunách, je vhodné ho nechat potáhnout.
8. **Smyčec** po skončení hry povolujte, aby neochabovala pružnost prutu.
9. Houslím samozřejmě neprospívají **prudké výkyvy teplot a vlhkosti**.

Pojmy k zapamatování

- části houslí
- části smyčce
- kalafuna
- podbradek
- pavouk
- jména houslových strun
- hmatník
- dolad'ovače
- duše houslí

4 VYBRANÉ KAPITOLY Z METODIKY HOUSLOVÉ HRY

Na tomto místě je potřeba opět upozornit na koncepci studijní opory v části určené houslové hře. Koncepce studijního textu předpokládá, že základy houslové hry už jsou studentovi vlastní a je minimálně na úrovni mírně pokročilý. Předkládaný studijní materiál má podávat houslistům náměty (rady) ke zdokonalování techniky houslové hry, upozorňovat na záludnosti či možné chyby při hře na housle.

4.1 Postoj a držení houslí

Aneb, na co dávat pozor!

Jelikož tento studijní text promlouvá k Vám - houslistovi pokročilému, předpokládá se, že správnou techniku držení houslí ovládáte. Nicméně není na škodu upozornit na možné chyby, resp. ty, ke kterým nejčastěji při postoji při hře či samotném držení houslí dochází, a tím také upozornit na neustálou sebekontrolu a předcházení těmto.

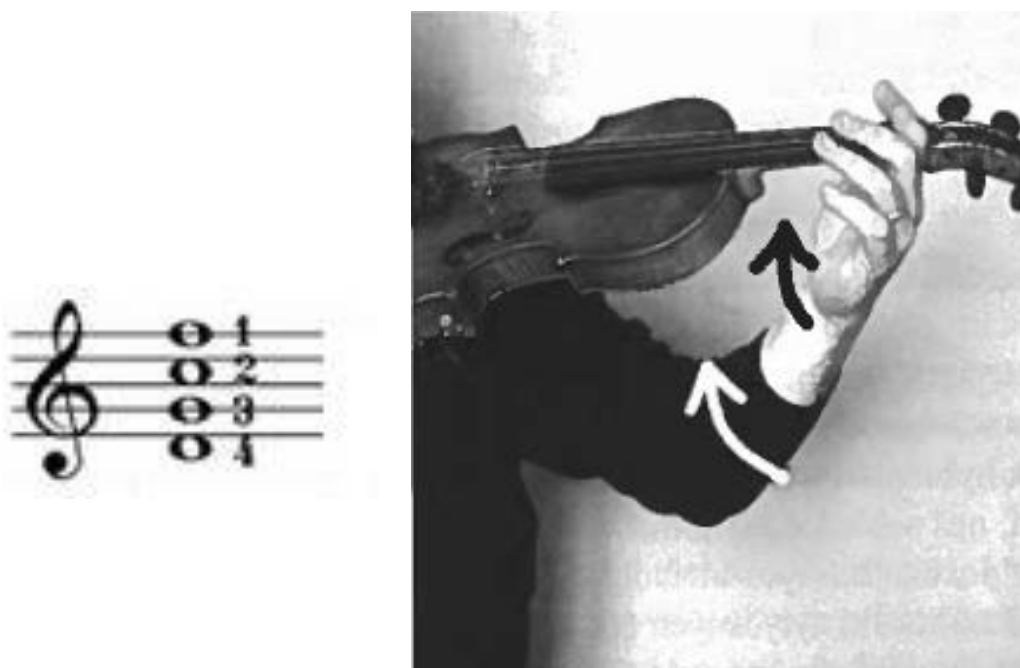
Pro **správný postoj** při hře na housle je nejdůležitější **uvolněnost a mobilizace pohybové energie**. Je dobré si uvědomit, že **nohy** by měly být namáhány minimálně. Např. není vhodný postoj, při kterém spočívá příliš velká část váhy na patách. Stejně tak není vhodné mít jednu nohu vpřed a druhou vzad, jako při chůzi. Zamezíte tak zbytečné únavě a šíření nežádoucího napětí do dalších částí těla (trup, ruce). Optimální je mírné **rozkročení**, kdy chodidla jsou zhruba v šíři ramen a větší část váhy těla spočívá na přední části chodidel. Špičky chodidel mají směřovat ven a **kolena** nemají mít tendenci k pokrčování, což by bylo dalším možným zdrojem napětí, měla spíše pružit směrem dozadu. Postoj nesmí být v žádném případě statický, mělo by fungovat: když jedna noha nese větší část váhy těla, druhá odpočívá. Ovšem nemělo by se to dít příliš viditelně a rozhodně nemá docházet k soustavnému pohupování či kývání ze strany na stranu. Pomůže vám právě zmíněný požadavek mírného rozkročení.

Co se týká **polohy trupu**, ten by měl být napřímený tak, abyste jeho váhu cítili v kříži. To samé platí pro hru **vestoje i v sedě**. **Břicho** byste určitě neměli řečněme tlačit dovnitř, což napíná hrudní a ramenní svalstvo a hlavně to blokuje tolik potřebné brániční dýchání. Samozřejmě platí zamezení i opačnému deformaci, což by bylo přehnané vystrčení břicha, spojené s prohnutím v zádech.

Co se týká **držení houslí**, resp. správného směřování levé ruky při hře, prakticky pro staletí byl považován za výchozí pozici levé ruky tzv. „Geminianiho hmat“ (dle autora věhlasného houslisty). Tento hmat spočívá dodržení prstokladu, který ukazuje Obr. 19 (vlevo). V polovině 20. stol. se pohled na správné držení levé ruky zcela změnil. Vše se obrací ke snaze **zachování co největší pohyblivosti a pružnosti**. Aby mohly prsty co nejlépe fungovat je důležité, aby velké části paže byly schopny při hře pohybem přizpůsobovat tak, aby byly prstům co nejvíce nápomocny. Při směřování levé paže při hře musíme dbát na dva **hlavní komponenty** (obojí vidíte znázorněno šipkami na Obr. 19 vpravo):

1. **nasměrování ramene** (nadloktí) a jeho obloukovitý pohyb po svislé pravo-levé rovině (tj. k tělu nebo od těla)

2. **vřetenovité stočení předloktí** (ve směru hodinových ručiček), což orientuje prsty nad struny.

Obrázek 19: Geminianiho hmat a komponenty držení houslí

Kombinace (pohybů) těchto komponent samozřejmě podává množství kombinací. Když si uvědomíte různé činnosti levé ruky (zejména vibrato a výměny poloh), je jasné, že **levá ruka je stejně aktivní, jako ruka pravá**. Nezapomeňte také hlídat další základní pravidla, jakými je např. správné a hlavně „sevržení“ krku houslí palcem a ukazováčkem a myslíte na neustálou **uvolněnost a flexibilitu**.

4.2 Držení a vedení smyčce

Aneb, na co dávat pozor!

Způsob **držení smyčce** významně ovlivňuje nejen tvorbu tónu, celkovou ale i zručnost pravé ruky, a to více, než si myslíte. Dokonce jste se možná setkali s tvrzením, že držení a vedení smyčce přímo určuje kvalitu tónu, a to větší měrou, než technika pravé ruky. Otakar Ševčík († 1934) přísně vyžadoval držení smyčce všemi prsty a někteří jeho následovníci dokonce zdůrazňovali požadavek pevnosti v tomto držení. Vycházelo se z předpokladu, že prsty jsou během tahu celým smyčcem na prutu stále na stejných místech! Důležitým průlomem však byly výsledky výzkumů tzv. anatomicko-fyziologické školy, které probíhaly během celého 20. stol. a jejichž vůdčí osobností byl německý houslista a lékař Friedrich Adolf Steinhausen († 1910). Mimořádnou hodnotu má např. Steinhausenovo vyjádření, že **smyčec je pokračování našeho těla, žije v držící ruce a má v ní určitou vůli, je nesen strunou a držení má umožňovat svobodu jeho vedení.**

Snad ještě významnější přínos v této oblasti podala tzv. **psychofyzilogická škola**, která ještě dále posunula chápání funkčnosti rukou při hře na hudební nástroj. Byl uveden tzv. **fixační zákon**. Podle něj je ruka aparát, v němž někdy drobná, sotva postřehnutelná **fixace jediného prstu může velmi podstatně omezit v pohybu i velké klouby paže**. Toto bylo dalším zásadní posunem (!), protože se přesně popsaly podmínky, za jakých vnikají tato omezení při hře. Jelikož jedním z nejdůležitějších úkolů je zachovat svobodu paže při vedení smyčce, byla zásada držení smyčce všemi prsty striktně zavržena a byla nahrazena principem držení smyčce s diferencovanou úlohou jednotlivých prstů.

Další možné chyby při držení či vedení smyčce, které mají negativní vliv jak na kvalitu tónu, tak na celkové rozpoložení houslisty (hlavně zmiňovaná tolik důležitá uvolněnost, ale také celkové pohodlí) jsou např.:

- palec zaklíněný v žabce,
- ztuhlé až křečovitě zápěstí,
- „padající loket“ (paže u těla),
- naopak příliš zvednuté rameno,
- přílišná zátěž při dlouhém hraní (může vyústit až v záněty šlach).

Pojmy k zapamatování

- zásady správného postoje při hře
- Geminianiho hmat
- komponenty držení houslí
- zásady správného držení smyčce
- fixační zákon

4.3 Technika vybraných druhů smyků

Pro barvu tónu a hlasitost je důležitá vzdálenost smyčce od kobyly: při hraní blízko u kobyly je tón ostřejší, naopak čím dál hraje smyčec od kobyly, tím je výsledný zvuk jemnější. S ošetřením zvukem také souvisí bezprostředně souvisí s ošetřením smyčce kalafunou. Je-li totiž na žíních silnější vrstva, logicky více drhnou a barva tónu bude ostrá až řezavá.

Průvodce studiem

V následujícím textu si zopakujte zásadní principy techniky vybraných smyků a vše záhy řádně procvičte. V příloze (PŘÍLOHA P 3) najdete vysvětlivky ke všeobecně používaným zkratkám a značkám, které se objevují také v notových ukázkách v rámci příkladů. Příklady k procvičování jsou zvoleny tak, aby jste rozšiřovali a zdokonalovali své dovednosti.

4.3.1 Détaché

Kritériem kvality détaché (což znamená „odděleně, odloučeně“) je jeho podobnost k legatu. Správnost tohoto smyku vyžaduje **2 základní předpoklady**:

1. ladná a bezproblémová pohyblivost pravého loketního kloubu a
2. funkční rotace všech ostatních kloubů pravé paže (od ramene po prsty).

Průvodce studiem

Dalším důležitým pravidlem détaché je: **čím vyšší tóny** hrajete (resp. ve vyšší poloze), **tím širší smyk** musíte použít. Détaché má znít **plasticky**, musí být **široké**, což není totéž co dlouhé.

Pro zájemnce

Tzv. *détaché trainé* znamená, že se má hrát *détaché* tak, aby nebyly tóny nikterak přerušeny. Docílíte toho tak, že pouze střídavě odlehčujete a zesilujete tlak ukazováčku na prut a tím vzniknou „vlny“, které představují oddělení tónů.

Příklad a cvičení

Podle následujících příkladů (Obr. 20, 21 a 22) procvičte výše popsané zásady a pravidla *détaché*. Dbejte na kvalitu tónů. Další cvičení na *détaché* najdete v příloze (PŘÍLOHA P IV).

Obrázek 20: Détaché - široce

Obrázek 21: Détaché - akcenty

4.3.2 Legato

Legato má mezi smyky zcela zvláštní postavení. Při hraní legata lze pociťovat určitou tenzi, kterou lze rozpoznat např. při zazpívání si nějakého legatového úryvku - pocítíme při tom určitou tenzi, vycházející z nutnosti zazpívat frázi na jeden dech, navíc přidat určitý výraz.

Příklad a cvičení

Zkuste si jednak legato zazpívat a poté zahrát. Zkoušejte různými způsoby pracovat s výrazem i s dynamikou.

Obrázek 22: Legato 1

Legato má být takové plynulé spojení tónů, že v něm není postřehnutelné žádné narušení. Jeho plynulost lze vnímat jako samostatnou a stěžejní kvalitu. Legato vyžaduje specifickou výrazovost.

Pro dosažení krásného legata je třeba dodržovat **4 důležité prostředky**:

1. plynulý tah smyčce,
2. hladké změny (směru tahu) smyku,
3. plynulé přechody přes struny nebo do poloh a
4. důsledné dohrání každého tónu na nějž navazuje tón další.

Příklad a cvičení

Cvičení pro porovnání - podle zápisu (Obr. 24) zahrajete první řádek výrazně odlišným způsobem, než řádek druhý. Další (samozřejmě náročnější) cvičení na legato najdete v přílohách (PŘÍLOHY P V-VIII).

Obrázek 23: Legato : détaché - porovnání

4.3.3 Staccato

Staccato je velmi specifický druh smyku. Jeho úspěšné zvládnutí z velké části závisí od vrozené motorické danosti. Ovšem je jasné, že při značné trpělivosti a pílě lze tento smyk ovládnout. Staccato se v notovém zápise značí tečkou nad notou (viz Obr. 24) a jeho provedení spočívá na drobných lineárních posunech ruky, při nichž pocit v předloktí lze znázornit jako - - - . Při tomto provedení staccata je téměř vždy patrná zvýšená tenze velkých částí paže.

Obrázek 24: Staccato

Jiný možný způsob provedení staccata je založen na drobných vřetenních impulsech, kde lze pocit v předloktí znázornit jako **U U U U**. Zde jde o výrazné vytočení celého pravého předloktí směrem na ukazovák (k ukazovákové hraně dlaně) a pohyb lze vyjádřit jako impulsivní „pošťuchování“ smyčce - střídá se tlak a uvolnění ukazováku na prutu (neboli stlačení a uvolnění).

Příklad a cvičení

Jako základ postupného osvojování staccata můžete použít tzv. Viottiho smyk, který vidíte znázorněn na Obr. 25. V příloze (PŘÍLOHA P XI) naleznete dále cvičení pro *Viottiho smyk*. Tento smyk spočívá v tom, že první tón zahrajete směrem dolů a pokračujete vždy po dvou tónech stejným směrem (střídavě nahoru - dolů). Přízvučný tón (ležaté označují šipky po notami) je nutné zahrát silněji (větším tlakem ukazovákem na prut) a zároveň delším tahem smyčce.

Obrázek 25: Viottiho smyk

Pro zájemce

Možná už jste se setkali s termínem tzv. *staccato volant*. U tohoto smyku jde o střídání legata a staccato, což vidíte na úryvku z příkladu pro nácvik na Obr. 26. Celé cvičení pro pak naleznete v příloze (PŘÍLOHA P IX).

Obrázek 26: staccato volant

4.3.4 Martelé

Smyk martelé v sobě kombinuje détaché a staccato, ovšem hlavním požadavkem jde zde větší intenzita. Martelé docílíte **silným, ostře ohraničeným, rychlým a zároveň širokým tahem** smyčce.

4.3.5 Spiccato

Znamená „skákově“ - smyčcem se hraje každá nota odděleně, přičemž smyk **začíná dopadem** smyčce na strunu a následný odraz - **odskok od struny** ukončí tón. Důležité je si uvědomit, že spiccato se rodí ve struně, ale směřuje od struny, nikoli do struny. Spiccato se v notovém zápise značí malými šipečkami směřujícími k notě (shora či zespodu). Pokud je ve skladbě delší pasáž ve spiccatu, můžeme vidět označení *simile* (tj. podobně). Viz následující Obr. 27.

Obrázek 27: Spiccato

Příklad a cvičení

Spiccata docílíte impulsivním odlehčováním smyčce, přičemž využíváte pružnosti samotného smyčce a jeho logického odskoku od struny po jeho dopadení. Píklady pro nácvik naleznete v notových přílohách (PŘÍLOHA P XII).

4.3.6 Pizzicato

Samozřejmě víte, že při hře pizzicato se **nepoužívá smyčec**. Hráč rozeznívá struny pomocí prstů - nejčastěji ukazováku - pravé ruky. Tím se dosahuje značně odlišného drnkavého zvuku. Při brkání o struny hráč v pravé ruce smyčec drží - sevřený v dlaní (malíkem, prsteníkem a prostředníkem), což je nezbytné zvláště pokud se při hře střídá hra pizzicato a smyčcem. Poměrně výjimečné jsou delší části skladeb kdy všichni hráči orchestru hrají dlouhou dobu nebo dokonce

pouze pizzicato, v tom případě smyčec odkládají. V notovém zápise uvidíte značku *pizz.* Návrat ke hře smyčcem je označen výrazem *arco* (tj. smyčcem).

4.4 Intonační a rytmická cvičení

4.4.1 Výměny poloh

Poloha označuje **vzdálenost levé ruky od začátku hmatníku**. V houslové hře se nejčastěji používají první, třetí a pátá poloha. Houslisté používají často různé polohy jednak pro usnadnění hry a také kvůli změně barvy tónu. Například tón h^1 zahráný na struně d má temnější „violový“ zvuk než tentýž tón zahráný na struně a . Hudební skladatelé těchto zvukových efektů často využívají; například označení „*sul G*“ znamená, že se má daná pasáž zahrát (ve vyšší poloze) na struně g .

Příklad a cvičení

Nejbezpečnější intonační nácvik výměn poloh spočívá v zahrání jednotlivých tónů - tz. zakotvený tón ve výchozí poloze a pak tón na který chcete přejít - nejprve v poloze první (popřípadě vyšší již dobře zakotvené poloze) - odděleně či legatem, pak posunete ceku lehce do žádoucí polohy a patřičným prstokladem zahrajete tón cílový. Viz Obr. 28. Pro nácvik dvoj- a vícehmatů velmi doporučuji školy Otakara Ševčíka, konkrétně Opus 1, sešit II.

Obrázek 28: Výměna polohy

Průvodce studiem

První poloha je základní. Druhá poloha znamená, že houslista hraje všemi prsty o tón výše (má ruku dále od začátku hmatníku), tzn. hraje prvním prstem to, co by v první poloze hrál prstem druhým, druhým prstem hraje to, co by v první poloze hrál prstem třetím atd. Čím vyšší poloha, tím se hra stává obtížnější, protože se vzdálenosti mezi jednotlivými půltóny zkracují (podobně jako na kytáře), takže aby byl tón čistý, je zapotřebí stále větší přesnosti.

4.4.2 Dvoj- a vícehmaty

Dvojhmat znamená **rozezvučení dvou strun najednou**. Je daleko náročnější než hraní jednoho tónu, protože se houslista musí soustředit na intonačně přesné umístění dvou prstů (nebo jednoho prstu na dvou strunách).

Trojhmaty a čtyřhmaty znamenají rozezvučení tří resp. čtyř strun těsně po sobě. Kobylka je nahoře zaoblená, takže struny neleží v jedné rovině a smyčec se může dotýkat jen dvou strun najednou a rozeznívat je. To znamená, že houslista musí držet při vícehmatech všechny prsty na místě, aby se struna mohla správně chvět i poté, co se jí přestane dotýkat smyčcem. Všechny tyto dvoj- a vícehmaty se mohou hrát i v kombinaci s prázdnými strunami.

Příklad a cvičení

Nejbezpečnější nácvik správné intonace u dvoj- a více hmatů spočívá v zahrání jednotlivých tónů (výsledného souzvuku) nejprve odděleně, tj. za sebou (můžete détaché i legato) - přičemž důkladně kontrolujeme čistotu - pak zahrajete oba (či více) tóny současně. Viz Obr. 29. Pro nácvik dvoj- a vícehmatů velmi doporučuji školy Otakara Ševčíka, konkrétně Opus 9.

Obrázek 29: Dvojhmaty

4.4.3 Vibrato

Vibrato je obvyklou houslovou technikou, která se vyžaduje při hraní na prosté většiny skladeb. Když houslista hraje určitý tón, vibrata docílí tím, že **jemně pohybuje prstem** tam a zpět, což má za následek drobné změny ve výšce tónu. Zahrát vibrato je hráči umožněno pouze při jeho **maximálně uvolněném zápěstí** (samožř. levé ruky). Vibrato dodá hře větší **emotivnost** a barvě tónu větší „sytnost“. Dnes se jemné vibrato používá i při přednesu barokních skladeb, ačkoliv se v té době používalo pouze výjimečně. Vibrato se v notovém zápisu zpravidla vůbec nezobrazuje, sám hráč musí správně odhadnout „vycítit“ a použít vhodnou intenzitu vibrata. Důležité je studovat interpretační techniky skladeb různých hudebních období.

4.4.4 Flažolety

Hraní flažoletů je jedna z náročnějších houslových technik. Tzv. **přirozené flažolety** využívají vyšších harmonických frekvencí strun a hrají se tak, že se houslista při hře **lehce dotýká struny** v její polovině, třetině, čtvrtině apod., strunu ale nesmí stisknout (přitlačit na hmatník). Tzv. **Umělé flažolety** fungují na stejném principu jako přirozené, ale houslista „uměle“ zkracuje délku struny tím, že jedním, a to nižším prstem zahraje určitý tón - stiskne strunu, tím ji v patřičném poměru zkracuje, a druhým (vyšším) prstem hraje flažolet.

Příklad a cvičení

Př. 1: takto zahrané h^2 na struně e (h^2 je ve třetině struny e) zní jako h^3 ; takto zahrané a^2 na struně e (a^2 je ve čtvrtině struny e) zní jako e^4 .

Př. 2: hraním fis^2 na struně e a lehkým dotykem h^2 (ve čtvrtině takto „zkrácené“ struny e), z houslí vychází tón fis^4 .

4.5 Nácvik vybraných melodických ozdob

Obrázek na následující straně (Obr. 3) přehledně shrnuje druhy melodických ozdob a jejich provedení.

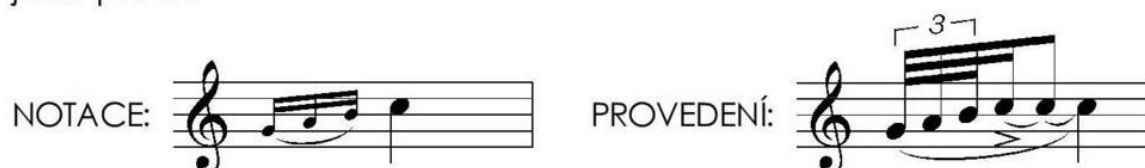
Melodické ozdoby jsou tóny nebo skupinky tónů, které doplňují melodii a ozdobují ji. Zapisují se malými notami nebo zvláštními značkami u hlavní noty.

Příraz je krátká vedlejší nota před notou hlavní. Značí se přeškrtnutým praporkem a rychle se připojí k hlavní notě.

Skupinka – dvě nebo více not před notou hlavní. Hraje se podobně jako příraz.

Nátryl začíná hlavním tónem s přízvukem, který se jednou vystřídá s vrchním sousedním tónem.

Mordent (náraz) je opakem nátrylu. Hlavní tón se jednou vystřídá se spodním sousedním tónem. Přízvuk je na prvním hlavním tónu.

Obrázek 30: Melodické ozdoby

ZÁVĚR

Na závěr bych ráda jen stručně, ale o to naléhavěji vyzdvihla význam živě znějící hudby a tím zároveň dovednost učitelky/učitele (vychovatelky /vychovatele) ovládat hru na hudební nástroj. Ačkoliv cílem tohoto textu je podat studentovi pomocnou ruku při osvojování instrumentálních dovedností v rámci daného předmětu, neredukujme to na cíl jediný. Zkusme to vše nechávat jako pouhý soubor znalostí, vědomostí a dovedností, ale jako úžasnou možnost, jak můžeme na děti v jejich raném věku živě provozovanou hudbou pozitivně působit a ovlivnit jejich estetické vnímání. Jak krásně uvádí olomoucký pedagog Jaromír Synek (2004, s. 62), s hudbou totiž dětem předáváme i obrovský prostor, který je neustále otevřený všem bez ohledu na jejich hudební, sociální a kulturní zkušenosti, znalosti, schopnosti, dovednosti i věk. Je to prostor, jehož hranice si každý člověk vytváří sám a to pouze na základě vlastní svobody, vlastní snahy a píce, vlastní kreativity a fantazie.

L. Č.

SEZNAM POUŽITÉ A DOPORUČENÉ LITERATURY

- Barek, S. (2003). *KYTARA určeno též pro samouky*. Praha: Svojtka & Co., s.r.o.
- Capone, P. (2014). *Kytara snadno a rychle*. Glasgow: Harper Collins UK.
- Herden, J., Jenčková, E. & Kolár, J. (1992). *Hudba pro děti*. Praha: Karlova univerzita.
- GUIARSOMPASS. (2018). Guitar Chords for Beginners. [Website]. Retrieved from <http://guitarcompass.com/free-lessons/beginner/guitar-chords/> [online]. [cit. 2018-03-17].
- Gola, Z. *Vibrato (2. stupeň)*. Praha: Grafie.
- Gola, Z. *60 osmitaktových etud pro housle*. Praha: Grafie.
- Horáková, M. (2002). *Základy hudebních nástrojů, hudebních forem a dějiny hudby pro studenty učitelství 1. stupně ZŠ*. Olomouc: Univerzita Palackého.
- Janáček, L. (2015). *Skladby pro housle a klavír*. Praha: Bärenreiter.
- Jůzlová, V. (1973). *Průpravná technická cvičení pro transpozici a doprovody lidových písní*. Praha: Karlova univerzita.
- Kodejška, M. & Váňová, H. (1989). *Hudební výchova dětí předškolního věku I. Hudební schopnosti*. Praha: Karlova univerzita.
- Kolafa, J. (2009). *Hudební nauka pro nehudebníky*. Praha: AMU.
- Kreutzer, R. *42 Etüden (Capricen) pro housle*. Glendale NY: Edition C.F. Peters
- Kreutzer, R. Ševčík, O. *Etudy a capricia (sešit 2-4)*.
- Kulhánková, E. (1992). *Hry, říkadla a písničky*. Praha: Pedagogické centrum.
- Lišková, M. & Hurník, L. (1998). *Učebnice hudební výchovy pro 1. - 5. ročník ZŠ*. Praha: SPN.
- Macek, J. (2006). *Doprovodná kytara*. Cheb: G+W.
- Mach, S. (1991). *Studánka op. 103 (30 lidových písní v úpravě pro sólové housle)*. Praha: Bärenreiter.
- Nedělka, M. (2004). *Průvodce učitele praktickou harmonií*. Praha: Karlova univerzita.
- Orač, C. (2010). *Škola hry na kytaru + DVD*. Obermarkersdorf: Outdoor.cz.
- Raková, M., Štíplová, L. & Tichá, A. (2009). *Zpíváme a nasloucháme hudbě s nejmenšími*. Praha: Portál.
- Režný, P. (2008). *Elementární hudební teorie*. Olomouc: Univerzita Palackého.

- S kytarou. (2018). Technika hry na kytaru. [Website]. Retrieved from <http://www.skytarou.cz/technika-hry.php> Miškovčák, R. S kytarou: Technika hry na kytaru. [online]. [cit. 2018-03-15].
- Synek, J. (2004). *Didaktika hudební výchovy I*. Olomouc: Univerzita Palackého.
- Šimanovský, Z. & Tichá, A. (2001). *Lidové písničky a hry s nimi*. Praha: Portál.
- Ševčík, O. *Škola houslové techniky op. 1. 1. díl. Technika v 1. poloze*. Praha: Bärenreiter.
- Ševčík, O. *Škola houslové techniky op. 1. 2. díl. Technika v 2. - 7. poloze*. Praha: Bärenreiter.
- Ševčík, O. *Škola houslové techniky op. 1. 3. díl. Výměny poloh*. Praha: Bärenreiter.
- Ševčík, O. *Škola houslové techniky op. 1. 4. díl. Technika dvojhmátů*. Praha: Bärenreiter.
- Ševčík, O. *Škola smyčcové techniky op. 2*. Praha: Bärenreiter.
- Ševčík, O. *Čtyřicet variací v lehkém slohu, op. 3*. Praha: Bärenreiter.
- Ševčík, O. (1999). *Cvičení rozpětí prstů levé ruky, op. 4*. Praha: Arco Iris.
- Ševčík, O. *Nezávislost pravé paže, op. 24*. Praha: Bärenreiter.
- Tichá, A. & Ráková, M. (2014). *Zpíváme a hrajeme si s nejmenšími*. Praha: Portál, s.r.o.
- Urban, Š. (2007). *Na kytaru bez not*. Praha: Schott Music Panton.
- Veselá, J. K. (2016). *Nová škola hry na klasickou kytaru + CD*. Stebno-Milbohov: AOS Publishing.

Pokud s hrou na housle teprve začínáte

- Gola, Z. *Houslová škola pro začátečníky 1, 2*. Praha: Talacko.
- Gola, Z. *Vibrato (1. stupeň)*. Praha: Grafie.
- Mazas, J.-F. *Etudes Speciales, No. 1, Op. 36 for Violin*. USA: Hal Leonard Corporation.
- Miska, J. & Micková, M. (2009). *Škola hry na housle I*. Praha: Bärenreiter.
- Miska, J. & Micková, M. (2009). *Škola hry na housle II*. Praha: Bärenreiter.
- Krůček, V. (2009). *Škola houslových etud I*. Praha: Bärenreiter.
- Slávik, M. (2014). *Na housle snadno a rychle*. Brno: Šimon Ryšavý
- Ševčík, O. *Škola hry pro začátečníky, op. 6 (sešit 1-7)*. Praha: Bärenreiter.

Ševčík, O. *Průprava ke cvičení trylků, op. 7 (sešit 1, 2)*. Praha: Bärenreiter.

Ševčík, O. *Změny poloh a průprava ke cvičení stupnic, op. 8*. Praha: Bärenreiter.

Ševčík, O. *Průprava ke cvičení dvojhmátů, op. 9*. Praha: Bärenreiter.

Zpěvníky

Horáčková, J. (2006). *Zpívejme si, zpívejme I*. Kroměříž: Přikrylová Milada Plus s. r. o.

Horáčková, J. (2006). *Zpívejme si, zpívejme II*. Kroměříž: Přikrylová Milada Plus s. r. o.

Horáčková, J. (2006). *Zpívejme si, zpívejme III*. Kroměříž: Přikrylová Milada Plus s. r. o.

Hradecký, E. (1986). *Zpěvníček pro nejmenší*. Praha: Supraphon.

Hradecký, E. (1996). *Zpěvník do dětské kapsy*. Praha: Hudební vydavatelství Hradecký.

Kol. autorů (2011). *Já a písnička*. Cheb: MUSIC CHEB.

Kol. autorů (2017). *Národní zpěvník*. Praha: Bärenreiter.

Král, Z. (2006). *Písničky pro děti*. Brno: Computer Press.

Krčálová, V. (2007). *Lidové písně. Vánoční koledy*. Praha: Nakladatelství MC.

Krček, J. (2008). *Špalíček lidových písní*. Praha: Albatros.

Lička, R. (2016). *Moravské národní písně a koledy*. Brumovice: Carpe diem

Linhart, R. & Umáčený, I. (2003). *Tancovala žížala*. Praha: Albatros.

Oliva, P. (2001). *Vyletěla holubička. 110 nejznámějších lidových písní z Čech*. Brno: Nakladatelství Oliva.

Skoumal, P. (1999). *Kdyby prase mělo křídla*. Praha: Egmont.

Skoumal, P. & Šrut, P. (1994). *Jak se loví gorila*. Praha: Prodos.

Šťastná, V. (2006). *Nejkrásnější pohádkové písničky*. Praha: Albatros.

Suchý, O. (2001). *Písničky z pohádek a dětských filmů I*. Cheb: G+W.

Suchý, O. (1998). *Písničky z pohádek a dětských filmů II*. Cheb: G+W.

Suchý, O. (2000). *Písničky z pohádek a dětských filmů III*. Cheb: G+W.

Suchý, O. (2007). *Písničky z pohádek a dětských filmů IV*. Cheb: G+W.

Svěrák, Z. (2008). *Zpěvník Jaroslav Uhlíř Zdeněk Svěrák*. Praha: Fragment.

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1: Akustická kytara - popis nástroje	7
Obrázek 2: Snímač na elektroakustické kytare	10
Obrázek 3: Elektrická kytara	11
Obrázek 4: Části 12strunné kytary	12
Obrázek 5: Příklad ladění pomocí porovnání tónů	14
Obrázek 6: Různé druhy el. ladiček	16
Obrázek 7: Zakončení struny po navázání	17
Obrázek 8: Levá ruky - držení kytary	19
Obrázek 9: Odlišné držení kytary 1	20
Obrázek 10: Odlišné držení kytary 2	20
Obrázek 11: Označení prstů pravé ruky	23
Obrázek 12: Základní akordy a jejich prstoklad	26
Obrázek 13: Housle - popis nástroje	28
Obrázek 14: Průřez houslemi	29
Obrázek 15: Houslový podbradek (vlevo) a ramenní opěrka	29
Obrázek 16: Houslová kobylka	30
Obrázek 17: Houslový smyčec	30
Obrázek 18: Porovnání houslí velikosti 1/16 a 4/4	31
Obrázek 19: Geminianiho hmat a komponenty držení houslí	36
Obrázek 20: Détaché - široce	39
Obrázek 21: Détaché - akcenty	39
Obrázek 22: Legato 1	39
Obrázek 23: Legato : détaché - porovnání	40
Obrázek 24: Staccato	40
Obrázek 25: Viottiho smyk	41
Obrázek 26: staccato volant	41
Obrázek 27: Spiccato	42
Obrázek 28: Výměna polohy	43
Obrázek 29: Dvojhmaty	44
Obrázek 30: Melodické ozdoby	46

SEZNAM PŘÍLOH

PŘÍLOHA P I:	Použití rollů v několika písničkách
PŘÍLOHA P II:	Kytarové akordy a jejich prstoklad
PŘÍLOHA P III:	Zkratky a značky v notovém zápise
PŘÍLOHA P IV:	Détaché zápěstím přes dvě struny
PŘÍLOHA P V:	Cvičení pro legato 1
PŘÍLOHA P VI:	Cvičení pro legato 2
PŘÍLOHA P VII:	Cvičení pro legato 3
PŘÍLOHA P VIII:	Cvičení pro legato 4
PŘÍLOHA P IX:	Cvičení pro staccato
PŘÍLOHA P X:	Cvičení pro staccato Volant
PŘÍLOHA P XI:	Viottiho smyk
PŘÍLOHA P XII:	Cvičení pro spiccato

PŘÍLOHA P I: POUŽITÍ ROLLŮ V NĚKOLIKA PÍSNÍCH

Tato značka v tabulatuře znamená, že máte vybraný roll 1x zahrát. Začátek rollu je přesně v tom místě (a v té části slova), kde je značka zakreslena!

Př. č. 1: píseň Červená řeka (Ivo Fischer/traditional)

V místě každé značky zahrajte 1x celý roll - vyberte kterýkoliv, mimo $\frac{3}{4}$ valčíkového.

C C G G

Pod tou skálou kde proud řeky syčí

C C G G

tam kde ční červený kamení

C C F F

žije ten co mi jen srdce ničí

C G C C

toho já ráda mám k zbláznění

Př. č. 2: píseň Valčíček (František Nedvěď/František Nedvěď)

V místě každé značky zahrajte 1x celý roll (vyberte jeden z $\frac{3}{4}$ - valčíkových rytmů).

Tuhle písničku chtěl bych ti lásko dát

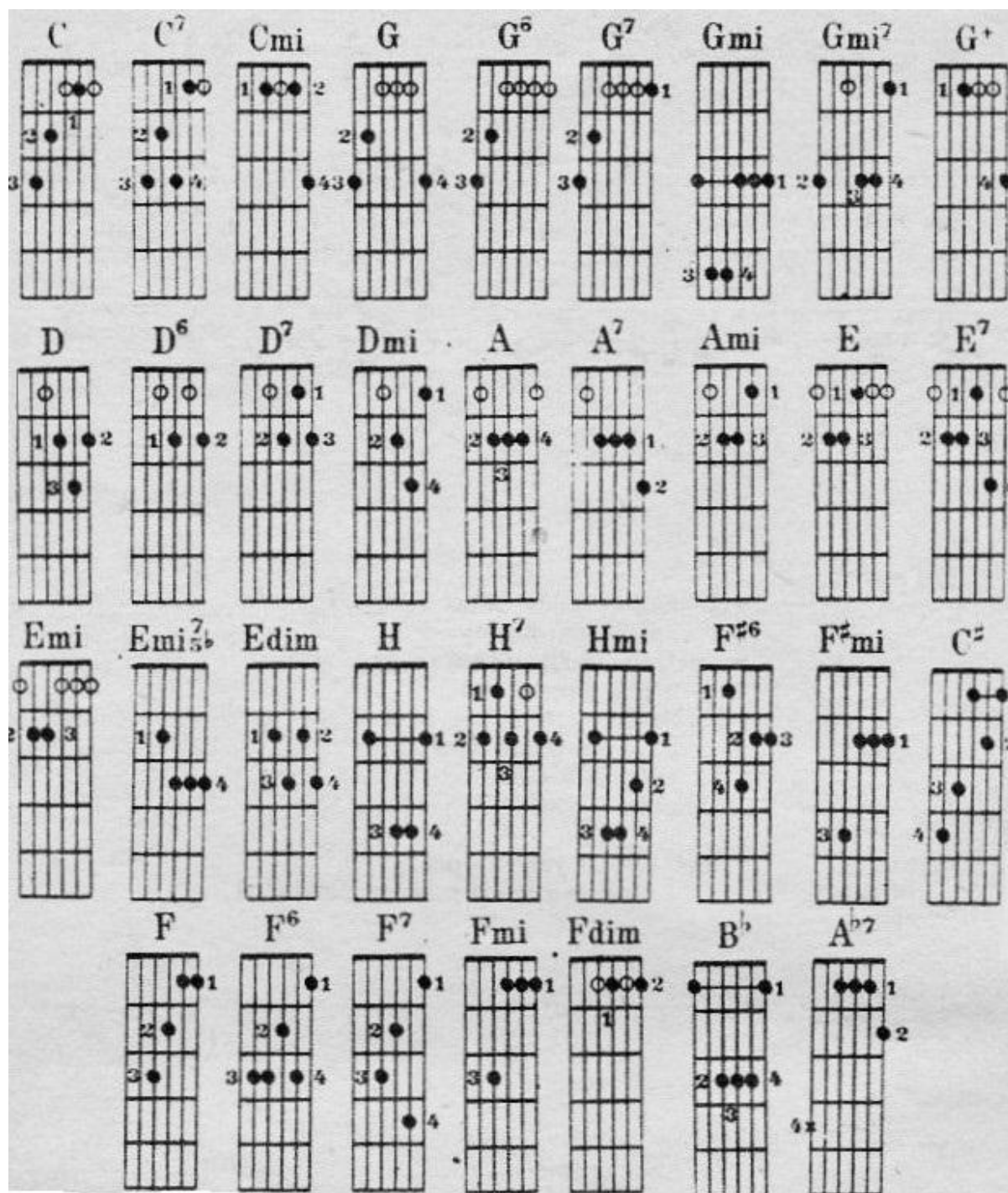
ať ti každé den při-po-mí - ná

toho kdo je tvůj čím ty jsi a kdo má rád

ať ti každé den při-po-mí- ná

PŘÍLOHA P II: KYTAROVÉ AKORDY A JEJICH PRSTOKLAD

PŘÍLOHA P III: ZKRATKY A ZNAČKY V NOTOVÉM ZÁPISĚ

$\frac{1}{1}$	= celým smyčcem; whole bow
$\frac{1}{2}, \frac{2}{2}, \frac{3}{2}$	= první, střední, druhou polovinou smyčce; first, middle, second half of the bow
$\frac{1}{3}, \frac{2}{3}, \frac{3}{3}$	= první, druhou, třetí třetinou smyčce; first, second, third Third
$\frac{1}{4}, \frac{2}{4}, \frac{3}{4}, \frac{4}{4}$	= první, druhou, třetí, čtvrtou čtvrtinou smyčce; first, second, third, fourth Quarter
$\rightarrow \bullet \leftarrow$	= středem, u kůčky, špičkou smyčce; middle, at the nut, at the point of the bow
E, A, D, G	= názvy strun; names of strings
I, II, III etc.	= polohy; positions
a) b)	= dvě smyčkové alternativy; two alternatives of bowing
a) b)	= dvě prstokladové alternativy; two alternatives of fingering
$\cdot \text{p} \cdot \text{p}^{\#}$	= níže, výše intonovat; lower, higher
$\text{p} \cdot \text{p}^{\#}$	= jeden, tři čtvrtě níže; one, three quarters lower
$\text{p} \cdot \text{p}^{\#}$	= jeden, tři čtvrtě výše; one, three quarters higher
p	= čtvrtěnárodní odměřka; natural for one quartertone
$\text{p} \cdot \text{p}^{\#}$	= přehmat, podhmat; extension - up, extension - down
)	= zvednout smyčec; lift bow
/	= odčkat (umělel pauza); stop (artificial pause)
p	= détaché (širokým smyčcem); détaché (broad bow)
p	= martelé (šlechně); martelé (strike sharply - hammered)
p	= staccato martelé; staccato martelé (well marked)
p	= spiccato, sautille; spiccato, sautille
I....	= prst zůstane na struně; finger remains on string
p	= opěrný tón (pomocný tón); helping or supporting tone
p	= výměnový tón; transition tone
+	= pizzicato levou rukou; pizzicato with the left hand
etc.	= aid. (a tak dále); and so on
$\text{p} \cdot \text{p}^{\#}$	= oběma prsty, po obou strunách; with both fingers, on both strings

PŘÍLOHA P IV: DÉTACHÉ ZÁPĚSTÍM PŘES DVĚ STRUNY

5

mf-f-p

sim.

D

A

PŘÍLOHA P V: CVIČENÍ PRO LEGATO 1

Legato přes tři struny
Legato over three strings

$\text{♩} = 112 - 144$
a) $\frac{2}{4}$ $\frac{3}{4}$ $\frac{2}{2}$ $\frac{1}{2}$
b) $\frac{1}{4}$

18 *mf* *sim.*

2 1 3
2 1 0
2 0 1
0

přípravná cvičení
preparatory exercise

druhy smyků
bowing - styles

2.) 3.)
sautillé *arpeggio*

PŘÍLOHA P VI: CVIČENÍ PRO LEGATO 2

Legato zápěstím přes dvě struny
Legato with the wrist over two strings

♩ = 96 - 120

33 *mf* 1. 4. *sim.*

přípravná cvičení
preparatory exercise

2.) 3.) 4.) 5.) 6.)

druhy smyků
bowing - styles

7.) a) b) *spiccato* 2a.) 3a.) 4a.)

b) *f* 2b.) 3b.) 4b.)

PŘÍLOHA P VII: CVIČENÍ PRO LEGATO 3

Přechody přes struny v legatu
Transitions over the strings in legato

$\text{♩} = 76 - 100$

40 $\frac{2}{2}, \frac{2.3}{4}, \frac{1}{2}$

mf *p* *sim.*

druhy smyků
bowing - styles

2a) $\frac{3}{4}$ 2b) $\frac{2.3}{4}, \frac{1}{2}$ 3a) *spiccato* $\rightarrow - p$ $\rightarrow - f$

PŘÍLOHA P VIII: CVIČENÍ PRO LEGATO 4

Legato přes dvě struny
Legato over two strings

♩ = 88 - 120

50 *mf* *p* *sim.*

přípravná cvičení
preparatory exercise

mf *p* *etc.* 2.) 3.) 4.) 5.)

druhy smyků
bowing - styles

déshé *etc.* 2.) 3.) *mf* *spiccato*

PŘÍLOHA P X: CVIČENÍ PRO STACCATO VOLANT

Staccato volant

$\text{♩} = 104$

$\frac{1}{3}, \frac{2}{3}$

27 *mf*

PŘÍLOHA P XI: VIOTTIHO SMYK

Viottiho smyk
Viotti's stroke

$\text{♩} = 63 - 104$

20 *mf* *sim.*

přípravná cvičení
preparatory exercise

f *cic.* *2.)* $\frac{2}{3} \frac{3}{3} \frac{1}{3}$ *cic.*

Spiccato přes struny
Spiccato over the strings

♩ = 80 - 104

52

p

f

sim.

drůhy smyků
bowing - styles

mf

p

f

2a.) 3.)

2b.) 3b.)

4a.) 5a.) 6a.)

4b.) 5b.) 6b.)